

**UNIVERZITET U SARAJEVU
FILOZOFSKI FAKULTET U SARAJEVU**

**NASTAVNI PLAN I PROGRAM
POSTDIPLOMSKOG STUDIJA
IZ KNJIŽEVNOSTI**

Sarajevo, 2005. godine

**NASTAVNI PLAN POSTDIPLOMSKOG STUDIJA ZA
STICANJE AKADEMSKOG STEPENA MAGISTRA
KNJIŽEVNOHISTORIJSKIH NAUKA NA FILOZOFSKOM
FAKULTETU U SARAJEVU ZA KANDIDATE UPISANE U
ŠKOLSKOJ 2005/2006. GODINI**

OBLAST STUDIRANJA: *Književnost*

U okviru studija predviđeno je izučavanje književnih teorija XX stoljeća, poetike i teorije evropskog romana, poetike usmene književnosti, metodologije i tehnike naučnog rada, savremene bošnjačke, hrvatske i srpske književnosti, savremenog američkog romana, postkolonijalne proze, postklasične naratologije, diskurzivne stilistike, kao i orijentalnih književnosti - arapske, turske i perzijske.

CILJ I ZADATAK POSTDIPLOMSKOG STUDIJA

Cilj postdiplomskog studija iz književnosti Filozofskog fakulteta u Sarajevu jeste da omogući naučno i stručno usavršavanje najboljih studenata filozofskih fakultetâ na kojima se izučava književnost i sticanje akademskog stepena *magistra književnohistorijskih nauka*.

ORGANIZACIJA POSTDIPLOMSKOG STUDIJA

Postdiplomski studij organizirat će se u prostorijama Filozofskog fakulteta u Sarajevu. Postdiplomski studij iz književnosti traje četiri semestra (dvije godine), s tim da će se nastava organizirati u tri semestra, a četvrti je predviđen za polaganje ispita i mentorski rad, odnosno prijavu magistarskog rada. Ukoliko se na pojedinim grupama prijave do tri kandidata, nastava se izvodi u vidu konsultacija.

NASTAVNI PLAN POSTDIPLOMSKOG STUDIJA

Red. br.	OBAVEZNI PREDMETI	I. GODINA		II. GODINA		Ukupno sati
		<i>SEMESTAR</i>				
		I	II	III	IV	
I	<i>Književne teorije XX stoljeća</i>	20				20
II	<i>Poetika i teorija evropskog romana</i>	20				20
III	<i>Poetika usmene književnosti</i>	20				20
IV	<i>Metodologija i tehnika naučnog rada</i>	20	-			20
V	<i>Strani jezik</i>	-	-			-

	Kolegiji za pojedine studijske grupe	I	II	III	IV	Ukupno sati
I	Odsjek za anglistiku					
1.	<i>Savremeni američki roman</i>			25		25
2.	<i>Postkolonijalna proza u postmodernističkom književnom iskazu</i>		25			25
II	Odsjek za književnosti naroda BiH					
1.	<i>Traganje za identitetom i slika Drugog u bošnjačkoj književnosti XX vijeka</i>		25			25
2.	<i>Bošnjački roman do 1945. godine</i>		25			25
3.	<i>Savremena drama u Bosni i Hercegovini</i>		25			25
4.	<i>Srpski roman u Bosni i Hercegovini XX vijeka</i>			25		25
5.	<i>Savremeni roman u Bosni i Hercegovini</i>			25		25
6.	<i>Postklasična naratologija</i>			25		25
III	Odsjek za komparativnu književnost i bibliotekarstvo					
1.	<i>Književnost i pamćenje</i>			25		25
2.	<i>Diskursna stilistika</i>		25			25
3.	<i>Tragično iskustvo i tragička forma</i>			25		25
4.	<i>Faust i Don Juan – temeljni mitovi moderne</i>		25			25
5.	<i>«Maksimalizam» i «minimalizam» u poeziji</i>		25			25
IV	Odsjek za orijentalnu filologiju					
1.	<i>Poetike orijentalnih književnosti (arapska, turska, perzijska)</i>		25			25
2.	<i>1001 noć - tradicija i suvremenost</i>			25		25
V	Odsjek za romanistiku					
1.	<i>Baudelaire i naslijeđe romantizma</i>			25		25
2.	<i>André Breton i nadrealizam</i>		25			25

Studenti su obavezni da odslušaju 180 sati predavanja, s tim da je 80 obaveznih sati iz općih predmeta, dva kolegija po 25 sati su iz književnosti koju su diplomirali na dodiplomskom studiju, a preostala dva kolegija po 25 sati mogu da izaberu po vlastitom izboru.

Ukoliko među izbornim predmetima nema dovoljno ponuđenih kurseva sa osnovnog studijskog usmjerenja, student bira četiri predmeta sa cjelokupne liste.

UVJETI ZA UPIS NA POSTDIPLOMSKI STUDIJ

Na postdiplomski studij iz književnosti mogu se upisati kandidati koji su završili filozofski fakultet, smjer na kojem je jedan od glavnih predmeta književnost i čija je prosječna ocjena iz predmeta relevantnih za studij najmanje 8 (osam), ili da je kandidat objavljivao radove u naučnim i stručnim časopisima. Upis na studij vrši se putem konkursa koji se objavljuje u dnevnim novinama i otvoren je 15 (petnaest) dana od dana objavljivanja.

Postdiplomskim studijem rukovodi profesor, rukovodilac postdiplomskog studija, a organizacijske i druge poslove obavlja samostalni stručni saradnik za postdiplomске studije.

Školarina se plaća semestralno, a iznos upisnine određen je Pravilima Filozofskog fakulteta u Sarajevu.

Ispiti se polažu poslije odslušane nastave, najviše dva puta, a moraju se položiti u roku od jedne godine od završetka nastave. Kandidati su dužni da polože pet obaveznih predmeta, dva predmeta iz uže struke i dva po vlastitom izboru.

Ukoliko nisu ponuđeni predmeti iz uže struke, kandidat polaže ispite iz predmeta sa cjelokupne liste za koje se opredijelio.

Posebno se traži znanje dva strana jezika: jednog aktivno (koji je kandidat slušao i polagao na dodiplomskom studiju) i jednog pasivno (arapski, engleski, francuski, italijanski, njemački, perzijski, ruski ili turski), koji kandidat polaže po svom izboru u toku postdiplomskog studija. Ispiti iz ovih predmeta polažu se na matičnom odsjeku Filozofskog fakulteta u Sarajevu.

Kandidata vodi mentor, a mentora određuje Nastavno-naučno vijeće na prijedlog Kolegija postdiplomskog studija.

Broj kandidata za izradu magistarskog rada, po nastavniku, bit će određen posebnom odlukom Kolegija.

Kandidat prijavljuje magistarski rad u toku četvrtog semestra. Magistarski rad predstavlja samostalnu obradu određenog problema primjenom naučnoistraživačkih metoda.

Magistarski rad predaje se u 7 (sedam) primjeraka, a brani se pred komisijom koju imenuje Nastavno-naučno vijeće Fakulteta.

Magistarski rad mora se odbraniti najkasnije dvije godine od ovjere posljednjeg semestra. Ovaj rok može se produžiti za još jednu godinu, a na molbu studenta, uz saglasnost Nastavno-naučnog vijeća.

Odbanom magistarskog rada kandidat stiče naučni stepen **magistra književnohistorijskih nauka**.

**KOLEGIJ NASTAVNIKA I PREDAVAČA
POSTDIPLOMSKOG STUDIJA IZ KNJIŽEVNOSTI**

Red. br.	OBAVEZNI PREDMETI	<i>Nastavnik - nosilac kolegija</i>
I	<i>Književne teorije XX stoljeća</i>	<i>Prof. dr. Nirman Moranjak-Bamburać</i>
II	<i>Poetika i teorija evropskog romana</i>	<i>Prof. dr. Hanifa Kapidžić-Osmanagić Prof. dr. Nikola Kovač</i>
III	<i>Poetika usmene književnosti</i>	<i>Prof. dr. Munib Maglajlić</i>
IV	<i>Metodologija i tehnika naučnog rada</i>	<i>Prof. dr. Srebren Dizdar</i>
V	<i>Strani jezik</i>	<i>Prof. sa odsjeka za koji se kandidat prijavi</i>

	Kolegiji za pojedine studijske grupe	<i>Nastavnik - nosilac kolegija</i>
I	Odsjek za anglistiku	
1.	<i>Savremeni američki roman</i>	<i>Prof. dr. Zvonimir Radeljković</i>
2.	<i>Postkolonijalna proza u postmodernističkom književnom iskazu</i>	<i>Prof. dr. Srebren Dizdar</i>
II	Odsjek za književnosti naroda BiH	
1.	<i>Traganje za identitetom i slika Drugog u bošnjačkoj književnosti XX vijeka</i>	<i>Prof. dr. Enes Duraković</i>
2.	<i>Bošnjački roman do 1945. godine</i>	<i>Prof. dr. Fahrudin Rizvanbegović</i>
3.	<i>Savremena drama u Bosni i Hercegovini</i>	<i>Prof. dr. Gordana Muzaferija</i>
4.	<i>Srpski roman u Bosni i Hercegovini XX vijeka</i>	<i>Prof. dr. Dejan Đuričković</i>
5.	<i>Savremeni roman u Bosni i Hercegovini</i>	<i>Doc. dr. Enver Kazaz</i>
6.	<i>Postklasična naratologija</i>	<i>Doc. dr. Nihad Agić</i>
III	Odsjek za komparativnu književnost i bibliotekarstvo	
1.	<i>Književnost i pamćenje</i>	<i>Prof. dr. Tvrtko Kulenović</i>
2.	<i>Diskursna stilistika</i>	<i>Prof. dr. Marina Katnić-Bakaršić</i>
3.	<i>Tragično iskustvo i tragička forma</i>	<i>Prof. dr. Muhamed Dželilović</i>
4.	<i>Faust i Don Juan – temeljni mitovi moderne</i>	<i>Prof. dr. Dževad Karahasan</i>
5.	<i>«Maksimalizam» i «minimalizam» u poeziji</i>	<i>Doc. dr. Marko Vešović</i>
IV	Odsjek za orijentalnu filologiju	
1.	Poetike orijentalnih književnosti	
	- <i>Arapska književnost</i>	<i>Prof. dr. Esad Duraković</i>
	- <i>Turska književnost</i>	<i>Prof. dr. Fehim Nametak</i>
	- <i>Perzijska književnost</i>	<i>Doc. dr. Namir Karahalilović</i>
2.	<i>1001 noć – tradicija i suvremenost</i>	<i>Prof. dr. Esad Duraković</i>
		<i>Prof. dr. Tvrtko Kulenović</i>
		<i>Prof. dr. Muhamed Dželilović</i>
V	Odsjek za romanistiku	
	<i>Baudelaire i naslijeđe romantizma</i>	<i>Prof. dr. Nikola Kovač</i>
	<i>André Breton i nadrealizam</i>	<i>Prof. dr. Hanifa Kapidžić-Osmanagić</i>

Napomena: U cilju što kvalitetnijeg organiziranja nastave, nosilac predmeta pozivat će u okviru svog predmeta nastavnike i predavače, istaknute univerzitetske profesore i naučne radnike kao goste za izvođenje nastave u okviru određenih programskih sadržaja.

Prof. dr. Nirman Moranjak-Bamburać

Književne teorije XX stoljeća (20 sati)

TEME:

1. "Postizam" na djelu: poststrukturalizam & postmodernizam
2. Čitljivo i pisljivo
3. "Odsutna struktura":
  - Kritika reduktivnih strukturalističkih koncepcija
  - Kritika logocentrizma
  - Ekonomija i politika dekonstrukcije
  - Prodor u "odsutno" i "radikalno Drugo"
  - Retorika čitanja
4. Od interpretacije do čitanja
5. Tekstualnost i ponovljena lektira
6. Nastanak pojma "postmoderne" i polemike oko njegovog određivanja
7. Postmoderna teorija i književna praksa
8. Paradoksalna praksa koegzistencije različitih epoha i stilova
9. Problematizacija autoreferencijalnosti i metafikcija
10. Intertekstualna praksa
11. Interes za masovnu kulturu
12. Partikularno naspram univerzalnog
13. Figure mišljenja i estetizacija teorije: Derrida, Foucault, Lyotard, Deleuze...
14. Kritičko-teorijske alijanse
15. Kritička i spolna razlika

LITERATURA:

1. Lodge, D. Načini modernog pisanja, Zagreb, 1988.
2. Postmoderna ili borba za budućnost, Zagreb, 1995.
3. Culler, J. O dekonstrukciji, Zagreb, 1991.
4. Čale-Knežević, M. Demiurg nad tuđim djelom, Zagreb, 1993.
5. Eco, U. Otvoreno djelo, Sarajevo, 1965.
6. Hasan, I. Komadanje Orfeja, Zagreb, 1992.
7. Interes i razlike, zbornik o postmoderni. U: "Filozofijska istraživanja", Zagreb 1986, god. 6, sv. 1, br. 16.
8. Hutcheon, L. A Poetics of Postmodernism, New York/ London, 1988.
9. Lyotard, J.-F. Postmoderna protumačena djeci, Zagreb, 1990.
10. Lyotard, J.-F. Postmoderno stanje., Novi sad, 1988.
11. Postmoderna, zbornik. U: "Radio Sarajevo - Treći program", Sarajevo, 1988, br. 61.
12. Postmoderna. Nova epoha ili zabluda. Zagreb, 1988.
13. Republika, br. 10-12, Zagreb, 1988.
14. Burghard S. Postmoderna - strategija zaborava, Zagreb, 1988.

15. Vattimo, G. Kraj moderne, Novi Sad, 1991.
16. Metafiction: The Theory and Practice of Self-Conscious Fiction. 1988
17. Autotematizacija u književnosti (ur. Medarić, M.), Zagreb, 1996.
18. Intertekstualnost & Autoreferencijalnost. Zagreb, 1993.
19. Bahtin i Drugi (ur. Biti, V.) 1992. Zagreb.
20. Biti, V. 1997. Pojmovnik suvremene književne teorije. Zagreb
21. Eagleton, T. 1987. Književna teorija. Zagreb.
22. Eco, U. 1996. Interpretacija i nadinterpretacija. U: "Književna smotra", 100.
23. Frank, M. 1994. Kazivo i nekazivo. Zagreb.
24. Jameson, F. 1978. U tamnici jezika. Zagreb.
25. Lyotard, F. 1989. Raskol. Beograd.
26. Mann, Paul de. 1975. Problemi moderne kritike. Beograd.
27. Moi, T. 1987. Sexual /Textual Politics: Feminist Literary Theory. London / New York
28. Norris, Ch. 1989. Dekonstrukcija.
29. Suvremene književne teorije. (ur. Beker, M.) 1986. Zagreb.
30. Vattimo, G. 1991. Kraj moderne. Novi Sad..
31. Lusi, N. 1999. Postmodernistička teorija književnosti. Novi Sad.
32. Derrida, J. 1976. O gramatologiji. Sarajevo.
33. Derida, Ž. 1989. Glas i fenomen. Beograd.
34. Fuko, M. 1971. Riječi i stvari.
35. Johnson, B. 1981. The Critical Difference: Essays in the Contemporary Rhetoric of Reading. Balthimor.
36. Delez & Gatari. 1993. Anti-Edip. Novi Sad.

Oblici rada: Studenti/ice su dužni/e uraditi jedan seminarski rad i položiti usmeni ispit.

Prof. dr. Hanifa Kapidžić-Osmanagić

Poetika i teorija evropskog romana (10 sati)

NADREALIZAM I ROMAN. <i>Nadja</i> i nadrealistička proza	2
EGZISTENCIJALIZAM I ROMAN. Odnos filozofije i poetike	2
Sartreov esej o Mauriacu. <i>Šta je književnost?</i>	2
<i>Mučnina</i> J.-P.Sartrea. <i>Gošća</i> S.de Beauvoir	2
ROMAN I DEKONSTRUKCIJA. Hélène Cixous.	2

Prof. dr. Nikola Kovač

Poetika i teorija evropskog romana (10 sati)

Dijahronijski razvoj

- Mit, ep, roman
- Književni mitovi (vjerski, viteški, građanski, revolucionarni)
- Roman i istorija (istorijska i književna činjenica, rekonstrukcija prošlosti i fiktivna istorija svijeta)
- Roman i društvo (objektivnost, reprezentativnost/tipičnost, individualizacija likova)
- Politički roman XX vijeka: Pojam političkog romana; Politički *logos* i romaneskni *mythos*; Roman kao kritika ideologije

Strukturni aspekti

- Priča – fabula
- Realnost – fikcija (Šta je realnost u romanu?)
- Istorija i legenda: Deskripcija – ispovijest; Likovi – intriga
- Prostor – romana (dislociranje planova)
- Vrijeme u romanu (fizičko i psihološko)
- Naracija – priča u priči

Elementi naratologije

- Fabula – akcija; Istorijski okvir; - Istina i vjerodostojnost
- Likovi; - Nosilac radnje, svjedok događaja, žrtva: Psihološka drama ličnosti
- Tekst; Intertekstualnost, Paratekstualnost, Metatekstualnost, Transtekstualnost

Literatura:

Đ. Lukač, Teorija romana

Đ. Lukač, Kritički realizam

M. Bahtin, O romanu

M. Kundera, Umjetnost romana

N. Kovač, Roman, istorija, politika

Istorijski roman (Zbornik radova), Sarajevo-Beograd, 1992-1996.

Poetika klasicizma

- Od baroka do klasicizma (klasicno vs. barokno, tradicionalno vs. moderno, "pravilno" vs. "nepravilno", *iudicium* vs. *ingenium*);
- Od doktrine ka poetici i esteticici – formiranje doktrine klasicizma i teorijska promisljanja njegovih temeljnih principa (Chapelain, D' Aubignac, Mairet, Corneille);
- Smjena dramskih zanrova i osnovna nacela klasicisticke dramaturgije;
- Pierre Corneille na razmedju dviju estetika; Jean Racine, klasicist *par excellence*;
- Nicolas Boileau, potonji teoreticar klasicizma.

Preporučena literatura:

1. R. Bray, *La Formation de la doctrine classique en France*, Paris, Hachette, 1927.
2. J. Scherer, *La Dramaturgie classique en France*, Pars, Nizet, 1950.
3. Peyre, Henri, *Qu'est-ce que le classicisme ?* Paris, Nizet, 1965.
4. A. Adam, *L'Age classique I (1624-1660)*, Paris, Arthaud, 1968 (Coll. "Litterature française").
5. G. Highet, *The Classical Tradition*, 1949.
6. D. Secretan, *Classicism*, 1973.
7. T. Gelzer, *Klassik und Klassizismus*, 1975.
8. T. S. Eliot, *Izabrani tekstovi*, 1963.
9. R. Velek, *Kriticki pojmovi*, 1966.

Korisno je konsultovati i historije knjizevnosti kao sto su: EDICIJA STRANE KNJIZEVNOSTI (Svjetlost – Nolit), POVIJEST SVJETSKE KNJIZEVNOSTI (Zagreb).

Prosvjetiteljstvo

Književne, socijalne i filozofske ideje prosvjetiteljstva. – Razum kao sredstvo saznanja i kao instrument društvene kritike. – Kritički duh prosvjetiteljstva. – Božansko i prirodno pravo. – Deklaracija o pravima čovjeka i građanina. – Enciklopedija. – Rusoov *Društveni ugovor*. – Monteskjeova razmatranja o *duhu zakona*. – Didroovo shvatanje umjetnosti. – Volterova ideja

istorije, tolerancije, otpora zlu. – Nastanak i razvoj romana u XVIII vijeku. – Karakteristike dramske književnosti u XVIII vijeku.

Literatura:

Hazard (Paul), *La crise de la conscience européenne*, 1935.

Mauzi (Robert), *L'idée du bonheur en France au XVIIIe siècle*, 1860.

rard (Jean), *L'idée de la nature en France dans la première moitié du XVIIIe siècle*, 1970.

Didier (Béatrice), *Le XVIIIe siècle*, III, 1976.

Džakula Branko, *Francuska književnost*, knj. II, 1978.

Romantizam

Preromantizam (Šatobrijan, G-đa de Stal, Ž. Sand, Senankur, B. Konstan). – Elementi poetike romantizma. – Evropski romantizam – Najvažniji predstavnici francuskog romantizma (Lamartin, Igo, Vinji, Mise, Nerval). – Karakteristike poezije romantizma (motivi, teme; deskripcija, ispovijest; pjesnički gigantizam, vizionarska poezija). – Bodlerova poetike. – Istorijski i psihološki roman (Igo, Stendal). – Balzakova *Ljudska komedija*. – Flober. – Elementi romantičarske drame. – Nastanak književne kritike (Sent-Bev, Ten, Renan).

Literatura:

Giraud (Jean), *L'école romantique française*; 1953.

Moreau (Pierre), *Le romantisme*, 1957.

Richard (Jean-Pierre), *Etudes sur le romantisme*, 1970.

Grupa autora, *Francuska književnost*, 1978.

Roman i istorija

Cilj kolegija je da omogući sagledavanje distinktivnih obilježja istorijskog tumačenja i romanesknog oblikovanja, da utvrdi razlike između opisa društvenih

pojava i njihovog vrednosnog (moralnog, psihološkog, estetskog) samjeravanja u romanu.

Sadržaj kolegija: Istorijske i književne činjenice. – Istorijska rekonstrukcija prošlosti i imaginarna transformacija realnosti. – Strogost istorijske nauke i spontani elan romaneskne fikcije. – Utvrđivanje istine (istorija) – traganje za smislom (roman); činjenični i vrednosni sud; racionalizacija činjenica – tumačenje činjenica s ljudskog stanovišta. – Istorijski *logos* i romaneskni *mythos*. – Istorija i legenda. – Opis i razumijevanje stvarnosti: kako čitati prošlost? (istorija) – artikulacija velikih tema ljudske sudbine (roman). – Hronološki tok i “ljudsko vrijeme”. – Faktografski normativizam istorije i estetski utopizam romana. – Predstavnicima istorijskog romana u francuskoj književnosti. – Stilski postupci u oblikovanju istorijske građe. – Istorijske ličnosti i likovi u romanu.

Literatura:

Lukacs (Georges), La Théorie du roman, (1922), 1963.

Bahtin (M.), O romanu, 1989.

Kundera (M.), Umjetnost romana, 1985.

Kovač (N.), Roman, istorija, politika, 1988.

Istorijski roman (Zbornik radova), Sarajevo-Beograd, 1992-1996.

Prof. dr. Munib Maglajlić

Poetika usmene književnosti (20 sati)

Teorijski presjeci, rasprave studije

Usmena književnost. Izbor studija i ogleda. Priredila dr Maja Bošković-Stulli, Zagreb 1971.

Usmena književnost. Priredili Dženana Buturović i Munib Maglajlić, Sarajevo 1997.

Ka poetici narodnog pesništva. Strana kritika o našoj narodnoj poeziji. Priredio Svetozar Koljević, Beograd 1982.

Maja Bošković-Stulli, *Usmena književnost kao umjetnost riječi*, Zagreb 1975.

Narodna književnost. Priredio Vladan Nedić, Beograd 1972.

Snežana Samardžija: *Poetika usmenih proznih oblika*, Beograd 1997. /Ćir./

Lirska pjesma, balada i romansa

Maja Bošković-Stulli: *Pjesme, priče, fantastika*, Zagreb 1991.

Hatidža Krnjević: *Usmene balade Bosne i Hercegovine. Knjiga o baladama i knjiga balada*, Sarajevo 1973.

Munib Maglajlić: *Od zbilje do pjesme. Ogledi o usmenom pjesništvu*, Banjaluka 1983.

Vladan Nedić: *O usmenom pesništvu*, Beograd 1972.

Epska pjesma

Dženana Buturović: *Bosanskomuslimanska usmena epika*, Sarajevo 1992.

Albert B. Lord: *The Singer of Tales* (na južnoslavenskom području prevedeno kao: *Pevač priča*, Prevela sa engleskog Slobodanka Glišić, 1-2, Beograd 1990.)

Miodrag Matićki: *Epika ustanka*, Tršić/Beograd 1982.

Alois Schmaus, *Studije o krajinskoj epici*, Zagreb 1953.

Matija Murko: *Tragom srpsko-hrvatske narodne epike*, Zagreb 1951.

Prozne vrste

Vladimir Biti: *Bajka i predaja. Povijest i pripovijedanje*, Zagreb 1981.

Zoja Karanović, *Zakopano blago -Život i priča*, Novi Sad 1989.

Josip Kekez, *Poslovice i njima srodni oblici*, Zagreb 1984.

Nada Milošević-Đorđević: *Zajednička tematsko-sižejna osnova srpskohrvatskih neistorijskih epskih pesama i prozne tradicije*, Beograd 1971.

Aiša Softić: *Usmene predaje Bošnjaka*, Sarajevo 2002.

Prof. dr. Srebren Dizdar

Metodologija i tehnika naučnog rada (20 sati)

Opće napomene:

Kolegij “Metodologija i tehnika naučnog rada” na postdiplomskom studiju je opći predmet kojeg slušaju postdiplomci svih usmjerenja. Sastoji se iz ciklusa od dvadeset (20) nastavnih sati koji je podijeljen na deset (10) cjelina po dva (2) sata predavanja. Osim toga, studenti imaju ukupno još i nekoliko sati konsultacija s nastavnikom od kojih je barem jedan (1) sat predviđen za prezentaciju njihovog praktičnog rada uz primjenu znanja koja su stekli pohađajući ovaj kolegij. Prezentiranje praktičnog rada sastoji se od izrade radne bibliografije korištenjem kako uobičajenog metoda uz upotrebu bibliotečkih fiša i pregledno obrazložene bibliografije iz oblasti koju kandidat namjerava da obradi u svom magistarskom radu; tako i od liste referenci do kojih je kandidat došao pretraživanjem po Internetu ili nekom drugom savremenom informatičkom sredstvu.

Po odslušanom kolegiju kandidati polažu usmeni ispit. Na ispitu se u formi razgovora sa kandidatima stiže uvid u njihovo znanje iz obrađenih oblasti.

Nastavne cjeline/jedinke:

- 1.** Teorijsko-metodološke osnove naučnosaznajnog procesa; odnos teorije i istraživanja; osnovni pojmovi: metodologija i njeni sastavni dijelovi;
- 2.** Metode i metodski postupci naučnog saznanja; tehnike i instrumenti naučnoistraživačkog rada - opći pregled).
- 3.** Jezik, mišljenje i predmet naučnog saznanja (logičke osnove metodologije naučnoistraživačkog rada; jezik i semantika naučnog jezika; predmeti naučnih teorija; osnovni oblici i principi naučnog mišljenja).
- 4.** Pregled i karakteristike općih i posebnih naučnih metoda i naučnih postupaka (osnovne opće metode društvenih nauka).
- 5.** Osnovni oblici i faze procesa naučnih istraživanja (pojam, vrste i struktura naučnoistraživačkog procesa: konceptualizacija istraživanja i glavne faze realizacije).
- 6.** Projektiranje naučnog istraživanja (projekt istraživanja kao naučni i kao operativni dokument: osnovni momenti i dijelovi naučne zamisli: formulacija problema: definiranje predmeta istraživanja: hipotetički okvir istraživanja: ciljevi istraživanja: način istraživanja).
- 7.** Metodski postupci, tehnike i instrumenti prikupljanja podataka (naučno ispitivanje, promatranje, eksperiment, analiza sadržaja, metode istraživanja uzroka, metoda studije slučaja, kibernetičke metode itd.).
- 8.** Sređivanje i obrada podataka (pojam, metodski postupci, instrumenti, operacije).

9. Analitičko-sintetička faza procesa naučnog istraživanja (pojam i vrste analize: primjena dijalektičke, analitičko-sintetičke metode: zaključivanje: saopćavanje i primjena rezultata istraživanja).
10. Istraživanje putem savremenih informatičkih medija (rad na računaru, korištenje audio i video zapisa, CD-ROM, pretraživanje baza podataka putem Interneta).

Dodatna napomena: U okviru nastave teorijska izlaganja kombiniraju se s demonstriranjem odabranih naučnoistraživačkih poduhvata u oblasti društvenih nauka.

Literatura:

1. Dobrov G. M., *Nauka o naukama: Uvod u opšte poznavanje naučnih djelatnosti*, Beograd, 1968.
2. Filipović, Muhamed, *Metodologija znanosti i znanstvenog rada*, "Svjetlost", Sarajevo, 2004.
3. Gibaldi, Joseph – Walter S. Archert, *MLA Handbook for Writers of Research Papers*, 3rd edition, MLA, New York, 1988.
4. Gilli. G. A., *Kako se istražuje: Vodič u društvenim istraživanjima*, Školska knjiga, Zagreb, 1974.
5. Hacker, Diana, *The Bedford Book for Writers*, Bedford Books of St. Martin's Press, Boston, 1988.
6. Kuvačić, Ivan, *Rasprave o metodi - Problemi pristupa društvenim znanostima*, Naprijed, Zagreb, 1988.
7. Milić, V., *Sociološki metod*, Nolit, Beograd, 1978.
8. Pečujlić, M., *Metodologija društvenih nauka*, Beograd.
9. Silobrčić, Vlatko, *Kako sastaviti, objaviti i ocijeniti znanstveno djelo*, Četvrto dopunjeno izdanje, Medicinska naklada, Zagreb, 1998
10. Spatt, Brenda, *Writing from Sources*, 3rd edition, St. Martin's Press, Boston, 1991.
11. Šamić, M., *Kako nastaje naučno djelo*, Veselin Masleša, Sarajevo, 1967.
12. Šešić, B., *Osnovi metodologije društvenih nauka*, Naučna knjiga, Beograd
13. Šešić, Bogdan, *Opšta metodologija*, Treće popravljeno i dopunjeno izdanje, Naučna knjiga, Beograd, 1969.
14. Termiz, Dževad, *Metodologija društvenih nauka*, "Šahinpašić", Sarajevo, 2003.
15. Vujević, Miroslav, *Uvod u znanstveni rad u području društvenih znanosti*, Školska knjiga, Zagreb, 2000.
16. Zaječaranović, Gligorije, *Osnovi metodologije nauke*, Treće izdanje, Naučna knjiga, Beograd, 1987.
17. Odgovarajuće web stranice na Internetu.

U toku samog odvijanja kolegija studenti će biti upoznati i sa nekim dodatnim izvorima i referencama značajnim za ovaj kolegij.

Prof. dr. Zvonimir Radeljković

Savremeni američki roman (25 sati)

dr. Zvonimir Radeljković
2005/2006
zvonko50@hotmail.com

Napomena: Temeljito poznavanje engleskog jezika je preduvjet za pohađanje ovog kursa, pošto većina knjiga i kritičkih osvrti nije dostupna na nekom drugom jeziku.

Program postdiplomskog kursa

Uvodno predavanje, 2 sata.

Literarni povratak urođenika - roman američkih Indijanaca.

Leslie Silko, *Ceremony*, (1977), 2 sata.

<http://www.altx.com/interviews/silko.html>

<http://www.georgetown.edu/faculty/bassr/218/projects/vianes/ceremony.vianes.htm>

<http://web.ics.purdue.edu/~njp/Silko.html>

Istorija i mit u romanu I – Jim Harrison, *The Road Home* (1998), 2 sata.

<http://www.capitolabookcafe.com/andrea/harrison.html>,

<http://query.nytimes.com/search/full->

[page?res=940CEEDB173FF93BA35752C1A96E958260,](http://query.nytimes.com/search/full-page?res=940CEEDB173FF93BA35752C1A96E958260)

<http://63.147.65.175/books/book421.htm>

Istorija i mit u romanu II – Mark Helprin, *Memoir from Antproof Case*, (1995), 2 sata.

<http://www.dave-edelman.com/reviews/helprin.cfm>

<http://collection.nlc->

[bnc.ca/100/202/300/reader/1995Summer/three.html](http://collection.nlc-bnc.ca/100/202/300/reader/1995Summer/three.html)

<http://www.salon.com/weekly/interview960715.html>

www.newcriterion.com/archive/13/sept94/helprin.htm

Istorija i mit u romanu III – Jeffrey Lent, *In the Fall*, (2000), 2 sata

http://www.brothersjudd.com/index.cfm/fuseaction/reviews.detail/book_id/560/In%20the%20Fall.htm

http://www.readinggroupguides.com/guides3/in_the_fall1.asp

<http://www.bearpondbooks.com/NASApp/store/IndexJsp;jsessionid=8D8255C424D4CA1CE2BCA1EC6787A5BF.t8?s=localinterest&page=209002>

Nova zrelost afro-američke književnosti - Ernest J. Gaines,

A Lesson Before Dying, (1993), 2 sata.

<http://www.randomhouse.com/vintage/read/lesson/>

http://www.findarticles.com/cf_dls/m2278/1_24/58411671/p1/article.jhtml

Trijumf "ženske književnosti": E. Annie Proulx, *The Shipping News*, (1993), 2 sata

<http://www.upcomingmovies.com/shippingnews.html>

http://www.brothersjudd.com/index.cfm/fuseaction/reviews.detail/book_id/1078/Shipping%20New.htm

<http://www.nytimes.com/books/99/05/23/specials/proulx-shipping.html>

<http://www.litplans.com/author.htm?a=Proulx>

Proza Zapada - popularna verzija: Larry McMurtry, *Lonesome Dove*, (1985), 2 sata.

<http://www.nytimes.com/books/99/01/10/specials/mcmurtry.html>

<http://www.thenewrepublic.com/010101/mcmurtry010101.html>

<http://www.mostlyfiction.com/west/mcmurtry.htm>

Proza Zapada - visoko-kulturna verzija: Cormac McCarthy, *All the Pretty Horses*, (1992), 2 sata.

<http://www.randomhouse.com/vintage/read/horses/>

<http://www.cormacmccarthy.com/>

<http://www.nytimes.com/books/98/05/17/specials/mccarthy.html>

<http://www.ravecentral.com/Allthepretty.html>

Nove verzije "međunarodne teme": John Updike, *Brazil*, (1994), 2 sata.

<http://www.washingtonpost.com/wp>

<adv/specialsales/bookclub/guide.html>

<http://www.csustan.edu/english/reuben/pal/chap10/updike.html>

Završna razmatranja, 2 sata.

Studentske obaveze: Od svakog studenta se očekuje da je pročitao knjigu koja se razmatra određenog datuma. Svaki je student dužan podnijeti izvještaj od 30 minuta (10 kartica teksta) o jednoj od knjiga s liste po vlastitom izboru, u dogovoru s nastavnikom, te predati pisanu verziju tog izvještaja. Kurs u pravilu ne sadrži formalni ispit na kraju: nastavnik će odrediti ocjenu na osnovu kvaliteta izvještaja, kao i aktivnog i smislenog učešća u diskusiji tokom cijelog kursa.

Prof. dr. Srebren Dizdar

Postkolonijalna proza u postmodernom književnom iskazu na engleskom jeziku (25 sati)

Uvodne napomene

Pojam postkolonijalne proze, a posebno romana, doživio je u posljednjih tridesetak godina nekoliko iteracija, pa čak i suštinskih promjena. Termin se sedamdesetih godina počeo donekle zamjenjivati geografskim odrednicama (npr. australijska ili pak afrička književnost, koja je uvijek imala konotaciju autora crne boje kože, a ne i onih koji su tu došli kao doseljenici ili su se rodili u doseljeničkim porodicama /bijelci, Indusi i mješanci/), a potom i političkim /književnost Trećeg svijeta/. Unutar geografskih odrednica počele su se koristiti i regionalne (Zapadnoafrička književnost, književnost Istočne Afrike, Karipska književnost i sl.), a onda i pojmovi užih, nacionalnih književnosti (kanadska, nigerijska, kenijska, indijska i sl.). Potkraj osamdesetih i početkom devedesetih, sve više se govori o postimperijalnoj, pa, napokon, i o postkolonijalnoj književnosti.

Ovaj posljednji termin se, zasad, nekako najviše ustalio, a čini se da je neposredna konotacija sa postmodernizmom uticala na upotrebu termina u ovakvom određenju. Sam termin obuhvata kako geografski omeđene prostore nekadašnje imperije, ali čak i više sva ona teorijsko-kritička pitanja rase, klase, spola (*Race, Class, Gender*) i drugih određenja kojima se označava savremena književna produkcija na engleskom jeziku. S druge strane, veći broj stvaralaca iz nekadašnjeg britanskog kolonijalnog svijeta se trajno naselio u nekadašnjoj matici i u njoj razvija svoj plodni prozni iskaza. Cilj ovog kolegija je da na izvjestan način poveže dvije istovremene savremene tradicije kroz djela autora koji su bitno obilježili nove prodore u književnoj prozi na engleskom jeziku u živoj interakciji između nekadašnjeg književnog 'centra' i kolonijalne 'periferije'.

U pristupu obradi ovoj materiji krenut će se upravo od teorijsko-kritičkih rasvjetljavanja bitnih odrednica postkolonijalne proze. U središtu pažnje bit će izučavanje određenih pisaca i njihovih djela koja su imala presudan značaj za otvaranje novih pristupa u maniru postmodernističkog književnog iskaza u Velikoj Britaniji, a koji su svojim porijeklom, izborom tema i načinom književne transpozicije jednako prisutni i u postmodernističkoj i u postkolonijalnoj tradiciji. S druge strane, bit će prezentirana i djela onih autora koji su učinili značajne prodore u procesu utemeljivanja pojedinih regionalnih, odnosno, i nacionalnih književnosti unutar široko postavljenog termina postkolonijalne proze na engleskom jeziku. U završnim razmatranjima će se pokušati pronaći izvjesne zakonomjernosti u nastanku i razvitku poetika pojedinih autora, s posebnim uklonom ka pronalaženju odlika koje snažno obilježavaju razmatrana djela u obje tradicije.

Način izvođenja nastave i ispita

Premda se podrazumijeva da bi se sva djela čitala na engleskom jeziku, uzimala bi se u obzir i dostupnost makar nekih djela na našem jeziku. Pojedini savremeni postkolonijalni i britanski prozni pisci su već prevedeni u nekadašnjoj

zajedničkoj državi u Sarajevu, Gornjem Milanovcu, Zagrebu, Beogradu, Kruševcu i Novom Sadu. Ta se produkcija značajno povećava s većom dostupnošću informacija o pojedinim autorima, kao i značajnim književnim nagradama koje se u neki od njih dobijali u posljednjih desetak godina XX. i s početka XXI. stoljeća.

U toku izvođenja kolegija studenti bi aktivno sudjelovali u pripremi prezentacija određenih djela pojedinih autora u vidu manjih istraživačkih radova (do 15 stranica teksta), u okviru kojih bi se fokusirali na neke odlike postmodernističkog iskaza prelomljenog kroz prizmu postkolonijalnih tematskih određenja.

Svaki student bi po odslušanom kursu uradio seminarski rad od 20-25 stranica o najmanje dva romana odabranog autora kojeg nisu prethodno prezentirali. Uz analiziranje samih djela iz određene vizure, u seminarskom radu bi se koristila novija kritička literatura, bilo da se radi o člancima u časopisima i na Internetu, bilo da su u pitanju dostupne knjige iz primarnih, ili dopunska građa sekundarnih teorijsko-kritičkih izvora.

Seminarski rad bi se smatrao sastavnim dijelom ispita, odnosno njegovim pismenim dijelom. Na usmenom dijelu ispita bi se provjerilo znanje kandidata o obrađenoj nastavnoj materiji kroz problematiziranje određenih pitanja koja će biti u središtu rasprave u toku samog izvođenja nastave.

Tematske cjeline:

1. Teorijsko-kritička određenja postkolonijalne i postmodernističke književnosti.
2. Postkolonijalni roman na engleskom jeziku: nastanak, razvoj, perspektive.
3. Eksperimentalni pomoci ka postmodernizmu (Doris Lessing, Julian Barnes, Martin Amis)
4. Suprotstavljeni svjetovi centra i periferije (Timothy Mo, Hanif Kureishi, Zadie Smith)
5. Afrička zbilja u britanskom kontekstu: (Buchi Emecheta, Ben Okri),
6. Karipske teme u britanskom okruženju (V. S. Naipaul, Caryl Philips)
7. Postkolonija uzvraća svojim jezicima (Ngugi wa Thiong'o)
8. Slika savremene postkolonijalne zbilje u postmodernističkom pristupu (J. M. Coetzee)
9. Magijski realizam u postkolonijalnom okruženju (Salman Rushdie)
10. Mit i historija u australskom romanu. (Peter Carey)
11. Žensko viđenje indijske prošlosti i sadašnjosti (Anita Desai, Ruth Praver Jhabwhala, Arundranati Roy)
12. Postmodernistička fantastična stvarnost u ženskom ključu (Margaret Atwood)

Pisci i djela:

Velika Britanija

1. Doris Lessing, *The Golden Notebook*, 1962,
2. Martin Amis, *Money: A Suicide Note*, 1984, *London Fields*, 1989,
3. Julian Barnes, *Flaubert's Parrot*, 1984, *The History of the World in 10 ½ Chapters*, 1989,
4. Timothy Mo, *Sour Sweet*, 1982,

5. Hanif Kureishi, *The Buddha of Suburbia*, 1990,
6. Zadie Smith, *White Teeth*, 1996.

Afrika

1. Buchi Emecheta, *In the Ditch*, African Writers Series, Heinemann, London, ¹1972, 1994.
2. Buchi Emecheta, *The Joys of Motherhood*, African Writers Series, Heinemann, London, ¹1979, 1994.
3. Buchi Emecheta, *Head Above Water: An Autobiography*, African Writers Series, Heinemann, London, ¹1986, 1994.
4. Ben Okri, *The Famished Road* (1991),
5. Ben Okri, *Astonishing the Gods* (1995),
6. Ben Okri, *Dangerous Love* (1996),
7. Ngugi wa Thiong'o, *Petals of Blood*, African Writers Series 188, Heinemann, London, 1977.
8. Ngugi wa Thiong'o, *Krvave latice*, (preveli Ana i Momčilo Selić), Dečje novine, Gornji Milanovac, 1980.
9. Ngugi wa Thiong'o, *Devil on the Cross*, African Writers Series 200, Heinemann, London, 1982.
10. Ngugi wa Thiong'o, *Matigari* (Translated from the Gikuyu by Wangui wa Goro), Heinemann, London, 1987.
11. J. M. Coetzee, *Dusklands*, Penguin, Harmondsworth, ¹1974, 1982.
12. Dž. M. Kuci, (= J. M. Coetzee), *Zemlje sumraka* (prevela Lena Petrovic), (1. izd.), «Prosveta», Niš, 1999.
13. J. M. Coetzee, *Foe*, Penguin, Harmondsworth, 1986.
14. J.M. Coetzee, *Gospodin Foe*, s engleskog preveo Petar Vujačić, V.B. Z., Zagreb, 2000.
15. J. M. Coetzee, *Disgrace*, 1999.
1. J.M. Coetzee, *Sramota*, s engleskog preveo Petar Vujačić, V.B. Z., Zagreb, 2000. Knjiga je objavljena i u prevodu na srpski jezik kao: Džon M. Kuci, *Sramota*, prevela Arijana Božović, Paideia, Beograd, 2001.

Karibi

1. V.S. Naipaul, *A Bend in the River*, Penguin, Harmondsworth, 1975.
2. V.S. Naipaul, *Guerrillas*, Penguin, Harmondsworth, 1977.
3. V.S. Naipaul, *The Enigma of Arrival*, Penguin, Harmondsworth, 1987.
4. Caryl Philips, *The Final Passage*, Faber and Faber, London, 1985.
5. Caryl Philips, *A State of Independence*, Faber and Faber, London, 1986.
6. Caryl Philips, *A Distant Shore*, Secker & Warburg, London, 2003.

Indija

1. Anita Desai, *Fire on the Mountain*, Penguin, Harmondsworth, ¹1977, 1984.
2. Anita Desai, *Baumgartner's Bombay*, Penguin, Harmondsworth, 1989.
3. Ruth Praver Jhabvala, *Heat and Dust*, Harper & Row, New York, ¹1975, 1976.
4. Arundhati Roy, *The God of Small Things*, 1997.

5. Salman Rushdie, *Midnight Children*, 1981, *The Satanic Verses*, 1988, *The Moor's Last Sigh*, 1995.

Australija

1. Peter Carey, *Oscar and Lucinda*, Faber, London, ¹1988, 1995.
2. Peter Carey, *True History of Ned Kelly's Gang*, Faber, London, 2000.

Kanada

1. Margaret Atwood, *Edible Woman*, McClelland & Stewart, Toronto, 1969.
2. Margaret Atwood, *Bodily Harm*, McClelland & Stewart, Toronto, 1981.

Kritičko-teorijska literatura:

Opći dio

1. Abdul JanMohammed, *Mannichean Aesthetics: The Politics of Literature in Colonial Africa*, University of Massachusetts Press, Amherst, MA, 1983.
2. Ahmad Aijaz, *In Theory: Classes, Nations, Literatures*, Verso, London, 1992.
3. Bill Ashcroft, & Gareth Griffiths and Helen Triffin, eds., *The Post-colonial Studies Reader*, Routledge, London and New York, 1995.
4. Biserka Cvjetičanin, *Roman i afrička zbilja*, Školska knjiga, Zagreb, 1981.
5. Bruce King, ed., *West Indian Literature*, Macmillan, London, 1979.
6. Dennis Walder, *Post-colonial Literatures in English: History, Language, Theory*, Blackwell Publishers, Oxford and Malden, Mass., 1998.
7. Eustace Palmer, *The Growth of the African Novel*, Heinemann, London, 1979.
8. Hans Zell & Helen Silver, *A Reader's Guide to African literature*, Heinemann, London, 1972, 1978.
9. Michael Parker & Roger Starkey (eds.), *Postcolonial Literatures: Achebe, Ngugi, Desai, Walcott*, Macmillan, London, 1995.
10. Nada Švob-Đokić, *Putovi afričke književnosti*, Liber, Zagreb, 1981.
11. O.R. Dathorne, *African Novel in the Twentieth Century*, Heinemann, London, 1974.
12. Srebren Dizdar, "Određenja afričke književnosti", *Novi Izraz*, Vol. I, No. 1, Sarajevo, Septembar 1998, pp. 77-98.
13. Srebren Dizdar, "Putevi i raskršća savremene afričke književnosti", *Mostovi*, Beograd, 43, 1980, pp. 216 - 221.
14. William Walsh, *Commonwealth Literature*, Oxford University Press, London, 1973.
15. M. Keith Booker, *The African Novel in English: An Introduction*, Heinemann - James Currey, Portsmouth, NH, & Oxford, 1998.

Pojedinačni dio

Afrika

1. Florence Statton, "‘THEIR NEW SISTER’: Buchi Emecheta and the Contemporary African Literary Tradition", in: Statton, Florence, *Contemporary African Literature and the Politics of Gender*, Routledge, London, 1994, pp.108-132.
2. Boehmer, Elleke, "The Master's Dance to the Master's Voice: Revolutionary Nationalism and the Representation of Women in the Writing of Ngugi wa Thiong'o", u: Parker, Michael and Roger Starkey, eds., *Postcolonial Literatures: Achebe, Ngugi, Desai and Walcott*, Macmillan, London, 1995, pp. 143-154.
3. Cantalupo, Charles, ed., *Ngugi wa Thiong'o: Texts and Contexts*, Africa World Press, Trenton, New Jersey, 1995.
4. Cantalupo, Charles, ed., *The World of Ngugi wa Thiong'o*, Africa World Press, Trenton, New Jersey, ¹1993, 1995.
5. Cook, David - Okenimkpe, Michael, *Ngugi wa Thiong'o: An Exploration of His Writings*, Heinemann, London (1983).
6. Gikandi, Simon, *Ngugi wa Thiong'o*, Cambridge Studies in African and Caribbean Literature, Cambridge University Press, 2000.
7. Killam, G.D., *An Introduction to the Writings of Ngugi*, Heinemann, London (1980).
8. Killam, G.D., ed., *Critical Perspectives On Ngugi wa Thiong'o*, Three Continents Press, Washington, D.C., 1984.
9. Srebren Dizdar, "Poziv na promjenu: Ngugi wa Thiong'o", *Književna smotra*, Zagreb, XVII, 59 – 60, 1985, pp. 49 - 54.
10. Srebren Dizdar, *Na putevima promjena: osobenosti razvoja književnog djela Ngugi wa Thiong'oa*, Buybook, Sarajevo, 2004.
11. M. Keith Booker, *The African Novel in English: An Introduction*, Heinemann - James Currey, Portsmouth, NH, & Oxford, 1998.
12. Nadine Gordimer, "The Novel and Nation in South Africa (1961)", in: G.D. Killam, ed., *African Writers on African Writing*, Heinemann, London, ¹1973, 1978, pp. 33-52.
13. Teresa Dovey, *The Novels of J.M. Coetzee: Lacanian Allegories*, Ad. Donker, Craighall (South Africa), 1988.
14. Dominic Head, *J.M. Coetzee*, Cambridge University Press, Cambridge, 1997.
15. Srebren Dizdar, "Majstor umjetničke riječi iz Cape Towna", *Novi Izraz*, 22, Zima 2003, pp. 113-124.

Indija

1. J. Wilson, "Multiple Meanings of Marginality in Anita Desai's *Baumgartner's Bombay*", u: Manmohan K. Bhatnagar and M. Rajeshwar, eds., *Indian Writings in English*, Atlantic Publishers and Distributors, New Delhi, 2000, pp.163-173
2. K. D. Verma, "Humanity Defrauded: Notes Towards a Reading of Anita Desai's *Baumgartner's Bombay*", u: K.D. Verma, *The Indian Imagination: Critical*

Essays on Indian Writing in English, St. Martin's Press, New York, 2000, pp. 163-188.

3. Fawzia Afzal-Khan, "Anita Desai: The Morality of Realism Versus the Aestheticism of Myth", in: Fawzia Afzal-Khan, *Cultural Imperialism and the Indo-English Novel: Genre and ideology in R. K. Narayan, Anita Desai, Kamala Markandaya and Salman Rushdie*, The Pennsylvania State University Press, University Park, PA, 1993, pp. 59-96.
4. Laurie Sucher, *The Fiction of Ruth Praver Jhabvala: The Politics of Passion*, Macmillan, Basingstoke and London, 1989.
5. Ralph J. Crane, *Ruth Praver Jhabvala*, Twayne Publishers, New York, 1992.

Australija

1. Bruce Woodcock, *Peter Carey*, Contemporary World Writers, Manchester University Press, Manchester and New York, 1996.
2. Graham Huggan, *Peter Carey*, Oxford Australian Writers, Oxford University Press, Oxford, 1996.

Kanada

1. Margaret Atwood, *Survival: A Thematic Guide to Canadian Literature*, Anansi, Toronto, 1972.
2. Coral Ann Howells, *Margaret Atwood*, St. Martin's Press, New York, 1996.
3. Reingard M. Nischik, ed., *Margaret Atwood: Work and Impact*, Camden House, Rochester, NY; USA & Suffolk, UK, 2000.

Karibi

1. Shashi Kamra, *The Novels of V.S. Naipaul: A Study in Theme and Form*; - Prestige, New Delhi, 1990.
2. Bruce King, *V.S. Naipaul*, St. Martin's Press, New York, 1993.
3. Srebren Dizdar, "Vizije i re-vizije:ekstrapolirani svjetovi V.S. Naipaula", *Novi izraz*, Sarajevo, 14-15, zima 2001-proljeće 2002., p. 119-131.
4. Bénédicte Ledent, *Caryl Philips*, Manchester University Press, 2002.

Lista kritičke literature će se dopunjavati u toku izvođenja nastave dodatnim člancima i knjigama u zavisnosti od njihove dostupnosti i obrade pojedinih tematskih cjelina

Prof. dr. Enes Duraković

***Traganje za identitetom i slika Drugog
u bošnjačkoj književnosti XX. vijeka (25 sati)***

Mi i Drugi: kulturni i nacionalni identitet; tradicionalno književnopovijesno razumijevanje nacionalne književnosti; prosvjetiteljsko razumijevanje tradicije kao «svete povijesti» u razgraničenju s Drugim; razlike i sličnosti, hibridnosti i sinkretizmi u južnoslavenskim tradicijama; bosanski «mixtum compositum»; bošnjačka književnost u široj literarnoj zajednici; orijentalistički stereotipi i procesi bošnjačkog i bosanskog samoprepoznavanja; procesi političke instrumentalizacije književnosti: jugoslavenske i jugoslavenska književnost.

Pedesete godine:

Soc-realistička književna paradigma i procesi unifikacije, potiranje razlika. Značaj Nazečićevog bavljenja muslimanskom epikom i demistifikacije historijske vjerodostojnosti mita o hajducima u epskoj pjesmi. «Turski grijeh» i stereotipi o bošnjačkoj kulturi.

Šezdesete godine:

U traganju za vlastitim kulturnim identitetom: *Derviš i smrt* Meše Selimovića i *Kameni spavač* Maka Dizdara, *Pobune* Derviše Sušića i *Bosanski duh u književnosti – šta je to?* Muhameda Filipovića; Biblioteka *Kulturno naslijeđe Bosne i Hercegovine*, otkriće zanemarene tradicije; pasatizam u neohistorijskoj prozi.

Sedamdesete godine:

Biserje Alije Isakovića i *Stvaranje muslimanskih pisaca u doba austrougarske vladavine* Muhsina Rizvića – prvi pokušaji sistematizacije književnog naslijeđa i kanonizacije bošnjačke književnosti; Begićevi tekstovi o bosanskohercegovačkoj i bošnjačkoj književnosti.

Osamdesete godine:

Begićeva *Raskršća IV*; institucionalno zasnovani studij bosanskohercegovačke i bošnjačke književnosti, polimorfnost književnih

paradigmi. Žestina polemičkih sučeljavanja oko statusa bošnjačke i bosanskohercegovačke literature, Drugi o nama i Mi o Drugima. Političke instrumentalizacije književnosti. *Prilozi za istoriju književnosti naroda BiH* instituta za jezik i književnost i *Muslimanska književnost XX vijeka* - dva oblika sistematizacije i kanonizacije naše književnosti.

Devedesete godine:

Književno pismo – otpor zlu, instrumentalizacije literature u dijaboličnom projektu eksterminacije Bošnjaka. Nužnost razaranja stereotipa o Drugom, relativnost i neophodnost kulturnog samodefiniranja u projektima Bošnjačke književnosti u sto knjiga, Alefovih antologija bošnjačke i bosanskohercegovačke književnosti. Moderna i postmoderna, isključivosti i razobraznisti.

Literatura

- 1.) Alija Isaković: *Biserje, Hodoljublje*, Rječnik karakteristične leksike u bosanskome jeziku, Neminovnosti.
- 2.) Muhsin Rizvić: Pregled književnosti naroda BiH, Panorama bošnjačke književnosti, književni život u BiH između dva rata (I – III).
- 3.) Midhat Begić: Djela, Sarajevo,
- 4.) Zdenko Lešić: Pripovjedačka Bosna I – II, 1991.
- 5.) Enes Duraković: Bosanske i bošnjačke književne neminovnosti, 2004.
- 6.) Hanifa Kapidžić – Osmanagić: Pjesnici lirske apstrakcije.
- 7.) Nirman Moranjak – Bamburać: Ideologija i poetika, Radovi Filozofskog fakulteta Sarajevo, 2000.
- 8.) Antologije bošnjačke i bosanskohercegovačke književnosti u izdanju I. K. «Alef».
- 9.) Muslimanska književnost XX vijeka u 25 knjiga, Svjetlost, 1991.
- 10.) Bošnjačka književnost u 100 knjiga.
- 11.) Ivan Lovrenović: Labirint i pamćenje

- 12.) Zvonko Kovač: Poredbena i/ili interkulturalna povijest književnosti, Zagreb, 2001.
- 13.) Vladimir Biti: Upletanje nerečenog za 1994, Pojmovnik suvremene književne teorije, 1997.
- 14.) Cvetan Todorov: Mi i drugi, francuska misao o ljudskoj raznolikosti, prev. B. Jelić, M. Perić, M. Zdravković, Beograd, 1994.
- 15.) Levinas, E.: Među nama. Misliti – Na – Drugoga, Novi Sad, 1994.
- 16.) Vladimir Gvozden: Književna imagologija u perspektivi, Ostrvo, Tuzla, br. 4, april, 2005.
- 17.) Edward Said: Orijentalizam
- 18.) E. B. Vahtel: Stvaranje nacije, razaranje nacije, Beograd, 2000.
- 19.) Zdenko Lešić: Nova čitanja, Poststrukturalističke čitanke, Sarajevo, 2003.

Prof. dr. Fahrudin Rizvanbegović

Bošnjački roman do 1945. godine (25 sati)

Cilj nastavnog predmeta je upoznati studente sa bošnjačkim romanom preporodnog perioda kao nove književne vrste, zatim ukazati na prosvjetiteljsko-didaktičke, romantičarske i realističke aspekte (Mulabdić, Osman-Aziz), zatim pojavu romana Hivzije Bjelevca sa naznakama sentimentalnog i psihološkog romana.

Grozdanin kikut kao poetizacija romaneskne strukture i poetika modernističke inovativnosti romana.

Literatura:

Duraković, E., "Bošnjačka književnost u književnoj kritici", knj. IV, Alef, Sarajevo, 1998.

Eagleton, T., "Teorija književnosti", SNL, Zagreb, 1991.

Kazaz, E., "Bošnjački roman XX. vijeka", Naklada ZORO, Zagreb – Sarajevo, 2004.

Lešić, Z., "Pripovjedači", Veselin Masleša, Sarajevo, 1991.

"Pripovijedačka Bosna I i II", Institut za književnost – Svjetlost, Sarajevo 1991.

Milanija, C., "Hrvatski roman 1945-1990", Zavod za znanost o književnosti, Zagreb, 1996.

Nemec, K., "Povijest hrvatskog romana 1900-1945", Znanje, Zagreb, 1998.

Rizvić, M., "Bosansko-muslimanska književnost u doba preporoda 1887-1918", El-Kalem, Sarajevo 1990.

"Panorama bošnjačke književnosti", Ljiljan, Sarajevo, 1994.

Studenti su obavezni izraditi seminarski rad u toku studija

Prof. dr. Gordana Muzaferija

Savremena drama u Bosni i Hercegovini (25 sati)

Obaveze postdiplomanta: 1 seminarski rad sa temom iz programa kolegija uz aktivno sudjelovanje u nastavi i jedan usmeni ispit nakon realiziranog kolegija

Kolegij će početi razmatranjem okvirnog pojma *savremenosti* i upozorenjem na njegovu elasticitet pri postupku periodizacije književnih i, uopće, umjetničkih pojava 20. stoljeća. Zatim će se zadržati na kratkoj retrospektivi razvoja dramske književnosti i teatarske umjetnosti u Bosni i Hercegovini, te s obzirom na skromnu baštinu ukazati na razloge zakašnjenja u odnosu na evropske i neke južnoslavenske okvire i unatoč tome ustanoviti mogućnosti šire kontekstualizacije.

Početni metodološki zahvat bit će usmjeren na opredjeljenje da pojam savremenosti pokrije vremensko razdoblje od 1945. do 2005. godine, a potom će se okrenuti uspostavljanju ključne modelativne i tipološke paradigme u izučavanju pluralistički određenog razvoja bosanskohercegovačke drame od pedesetih godina do danas. Kolegij će time obuhvatiti sve značajnije stilskoformacijske tendencije od socrealizma, preko modernizma do postmodernih usmjerenja, upozoravajući pritom na stalnu dihotomiju pragmatističkog i esteticističkog koncepta ne samo drame i teatra nego i umjetnosti uopće.

Na primjerima dramskih tekstova, dijakrono i sinkrono, bit će razmatran protok i smjena poetičkih načela i njihovih kvalitativnih i inovativnih udara u razvoju savremene drame u Bosni i Hercegovini, a koji su naročito uočljivi čak ekspanzivno prisutni tokom sedamdesetih i osamdesetih godina 20. stoljeća. U takvom slijedu posmatranja kolegij će voditi računa da elaborira najbitnija tematska, stilska i žanrovska opredjeljenja savremenih bosanskohercegovačkih dramatičara, koji će s jednakim zanimanjem propitivati teme iz povijesti ili iz eposa, kao i one iz aktualiteta, a pritom će ostvarivati različite dramske modele od čistog mimetičkog do poetsko-alegorijskog, s brojnim žanrovskim varijacijama od drame do komedije. Pojedini autorski opusi bit će naročito istaknuti, a kolegij će paralelno voditi nit teatarskih zbivanja i propitivati njihov utjecaj na razvoj domaće drame, gdje će

posebno biti istaknuta uloga teatarskih festivala kao što je MESS, ili pak Pozorišne igre u Jajcu, te festival domaćeg teksta u Brčkom.

PISCI I DJELA:¹

1. Hamza Humo: *Tri svijeta*
2. Rasim Filipović: *Za novi život*
3. Branko Ćopić: *Vuk Bubalo, Odumiranje međeda*
4. Skender Kulenović: *A šta sad?, Djelidba, večera, Svjetlo na drugom spratu*
5. Derviš Sušić: *Ja, Danilo, Ne čekajući Mijata, Jesenji cvat, Bujrum, Baja i drugovi, Veliki vezir, Teferič, Posljednja ljubav Hasana Kaimije*
6. Miodrag Žalica: *Evropska trava, Pas koji pjeva, Jeskim, Najljepši dan: jedna noć, Zagrljenici, Hotel s pogledom na čudovište, Tako dozvaše tajnu, Rimski dan (Propercije), Velike dvokolice, Lambethwalk, Mamurni golubovi, Neprijatno interesovanje, Mirišu li jorgovani u Njujorku, Posljednji iz kaste strasti*
7. Miroslav Jančić: *Bosanska kuga, Bosanski kralj, Grešni Herceg, Perpetuum mobile, Kolo*
8. Radovan Marušić: *Otočanke, Dođi, brate, amo, amo, da se skupa poigramo*
9. Uroš Kovačević: *U korovu, Vrata kože, Razvalina*
10. Fadil Hadžić: *Revolucija u dvorcu*
11. Nikola Šop: *Bosanska trilogija, Vječni preludij*
12. Sead Fetahagić: *Kolo okolo kaktusa, Znam za jadic, Velika rasprodaja, Kako je počelo*
13. Ivan Fogl: *Maske*
14. Alija Isaković: *Generalijum, To, Kraljevski sudbeni stol, Hasanaginica, Dodir*
15. Svetozar Radonjić Ras: *Igra se nastavlja, Adam poslije, Ruzmarin cvjeta u septembru*
16. Amir Bukvić: *Stanovnici sna, Nepredvidiv slučaj, Homo novus, Dan jednog leptira, Palača svjetlosti*
17. Nedžad Ibrišimović: *Ugursuz, Karabeg, Zmaj od Bosne, Woland u Sarajevu*
18. Šemsudin Gegić: *Ruho*

---

1. ¹ Iz ovdje navedenog izbora pisaca i djela savremene drame u BiH polaznici ponuđenog kolegija su obavezni samostalno izabrati i obraditi najmanje osam autorskih cjelina.

19. Duško Anđić: *Omer-paša Latas*
20. Velimir Stojanović: *Nije čovjek ko ne umre, Voćni dan*
21. Irfan Horozović: *Ružičasta učiteljica, Soba, Šeremet, Proba, Tri Sabahudina*
22. Safet Plakalo: *Vrh, Feniks je sagorio uzalud, Lutkino bespuće, Hazreti Fatima*
23. Sead Trhulj: *Tamo kuda je otišao drug Šimun*
24. Nijaz Alispahić: *Zmaj od Bosne, Hasanaginica*
25. Abdulah Sidran: *Dječja bolest: otac na službenom putu, U Zvorniku ja sam ostavio svoje srce*
26. Dževad Karahasan: *Kralju ipak ne sviđa se gluma, Tamo je dobro, Rasti u širinu, Čudo u Latinluku (Kotač svete Katarine)*
27. Zlatko Topčić: *Kolaps, Kulin ban, Kako Musa dere jarca, Refugees, Time out, Glavom kroz zid, Sretna Nova 2004.*
28. Almir Imširević: *Kad bi ovo bila predstava*

Literatura:

- Batušić, Nikola: *Uvod u teatrologiju*, Zagreb, 1991.
- Bošnjačka književnost u književnoj kritici, Drama*, priredila G. Muzaferija, Sarajevo, 1998.
- Carlson, Marvin: *Kazališne teorije, 3*, Zagreb, 1997.
- Drama (Rađanje moderne književnosti)*, priredila M. Miočinović, Beograd, 1975.
- Katnić-Bakaršić-Marina: *Stilistika dramskog diskursa*, Zenica, 2003.
- Lešić, Josip: *Dramska književnost I, II*, Sarajevo, 1990.
- Lešić, Josip: *Drama i njene sjenke*, Novi Sad-Sarajevo, 1991.
- Lešić, Zdenko: *Teorija drame, III*, Sarajevo, 1990.
- Lešić, Zdenko: *Nova čitanja. Poststrukturalistička čitanja*. Sarajevo, 2003.
- Melchinger, Siegfried: *Povijest političkog kazališta*, Zagreb, 1989.
- Mlada bosanskohercegovačka drama*, priredio G. Simić, Lica, 3-4, 1986.
- Moderna teorija drame*, priredila M. Miočinović, Beograd, 1981.
- Muzaferija, Gordana: *Antologija bošnjačke drame XX vijeka*, Sarajevo, 1996.
- Muzaferija/Rizvanbegović/Vujanović: *Antologija bosanskohercegovačke drame XX vijeka*, Sarajevo, 2000.

- Muzaferija Gordana: *Činiti za teatar*, Tešanj, 2004.
- Pfister, Manfred: *Drama. Teorija i analiza*, Zagreb, 1998.
- Savremena drama i pozorište u Bosni i Hercegovini*, priredio J. Lešić, Novi Sad, 1984.
- Schwanitz, Dietrich: *Teorija sistema i književnost* (Poglavlje III: *Drama*), Zagreb, 2000.
- Selenić, Slobodan: *Dramski pravci XX veka*, Beograd, 1971.
- Solar, Milivoj: *Suvremena svjetska književnost, (Putovi drame)*, Zagreb, 1990.
- Souriau, Etienne (Surio, Etjen): *200 000 dramskih situacija*, Beograd, 1982.
- Szondi Peter: *Teorija moderne drame 1880-1950*, Zagreb, 2001.
- Švacov, Vladan: *Temelji dramaturgije*, Zagreb, 1976.
- Zuppa, Vjeran: *Uvod u dramatologiju*, Zagreb, 1995.

Srpski roman u Bosni i Hercegovini XX vijeka (25 sati)

- Društveno-političke prilike u srpskom narodu u Bosni i Hercegovini početkom XX vijeka i njihov uticaj na književnost. Kulturno i književno nasljeđe XIX vijeka.
- Kašnjenje romana kao književne forme u odnosu na druge žanrove. Njegovi začeci u pripovjedačkoj tradiciji: Kočićev ciklus pripovijedaka o Simenu Đaku; biografske i istorijske pripovijesti Tome A. Bratića i Riste T. Prorokovića; *Politički roman* Radovana Perovića Tunguza Nevesinjskog. Prvi romani Svetozara Ćorovića (*Majčina sultanija*, *Stojan Mutikaša*).
- **Roman između dva rata**
Nastavak predratnog kritičko-realističkog romana: Svetozar Ćorović (*U ćelijama*, *Brđani*, *Među svojim*); Emil Petrović: *Neznani junak*, *Krugovi na vodi*, *Na delu*, *Treća kategorija*; Novak Simić: *Voćnjak*;
Dokumentarni roman: Rodoljub Čolaković: *Kuća oplakana*.
- **Roman poslije Drugog svjetskog rata**
Novi društveni i duhovni okviri i njihov uticaj na roman. Poetika socijalističkog realizma. Dominacija rata i nove stvarnosti koju je donijela revolucija u romanu: - Branko Ćopić: *Prolom*, *Gluvi barut*; Novak Simić: *Druga obala*; Mladen Oljača: *Molitva za moju braću*, *Kozara*; Erih Koš: *Novosadski pokolj*, *Il tifo*. Otklon prema istoriji - Ivo Andrić: *Na Drini ćuprija*, *Travnička hronika*, *Prokleta avlija*. Društveno-kritički i psihološki roman - Novak Simić: *Braća i kumiri*; Mladen Oljača: *Nađa*; Branko Ćopić: *Ne tuguj bronzana stražo*; Emil Petrović: *Usporena plima*. Satirični i humoristički roman - Branko Ćopić; *Osma ofanziva*; Erih Koš: *Vrapci Van Pea*, *Veliki Mak*, *Imena*, *Sneg i led*, *Dosije Hrabak*.
- **Putevi novijeg romana**
Nova viđenja rata i revolucije - Vojislav Lubarda: *Gordo posrtanje*; Ljubo Jandrić: *Jasenovac*; Neđo Šipovac: *Proljeće na jugu*; Jovan Lubardić: *Pasija po Ivanu*. Istorijski roman - Vojislav Lubarda: *Preobraženje*, *Pokajanje*; Milosav Popadić: *Hotel Evropa*.
Seoska tematika u romanu (analiza patrijarhalne svijesti, migracija u grad, sukob tradicije i modernog života): - Milosav Popadić: *Knjiga o Žrnju*, *Krivo glagolje*; Vladimir Nastić: *Simatovi bludni snovi*. Roman i politika (kritički tonovi prema moralnoj degeneraciji nekadašnjih revolucionara-idealista) - Nenad Radanović: *Jakov*; Miroslav Jančić: *Crni sine*; Milan Mučibabić: *Kamen i pepeo*.
- **Roman u kontekstu opštih tokova srpske književnosti.**

Literatura:

1. Jovan Deretić: *Srpski roman 1800-1950.*, Nolit, Beograd 1981.
2. Stanko Korać: *Srpski roman između dva rata*, Nolit, Beograd 1982.
3. Dejan Djuričković: *Roman 1945-1980*, Svjetlost, Sarajevo 1991.
4. Predrag Palavestra: *Posleratna srpska književnost*, Prosveta, Beograd 1972.
5. Jovan Deretić: *Istorija srpske književnosti*, Nolit, Beograd 1983.
6. Rađanje moderne književnosti - ROMAN, zbornik, priredio Aleksandar Petrov, Nolit, Beograd 1975.
7. *Moderna teorija romana*, zbornik, priredio Milivoj Solar, Nolit, Beograd 1979.
8. E. Lablénie: *Recherches sur la technique des arts littéraires*, (poglavlje V: L'art romanesque), Société d'édition d'enseignement supérieur, Paris 1962.
9. Guy Michaud: *L'oeuvre et ses techniques* (poglavlje: Techniques du roman), Nizet, Paris 1957.
10. Alain Robbe-Grillet: *Pour un nouveau roman*, Gallimard, Paris 1963. (prevedeno i kod nas)
11. R. M. Albérès: *Histoire du roman moderne*, Albin Michel, Paris 1962. (Nap prevod: Veselin Masleša, Sarajevo 197?) Od istog autora v. i : *la révolte des écrivains d'aujourd'hui*, éd. Corrèa, Paris 1949; *L'aventure intellectuelle du Xx^e siècle*, Albin Michel, Paris 1959; *Bilan littéraire du XXe siècle*, éd. Montaigne 1956.)

Doc. dr. Enver Kazaz

Savremeni roman u Bosni i Hercegovini (25 sati)

Nastavni predmet *Savremeni roman u BiH 1945. – 2005. godine* pratiće tokove romana u BiH, pri čemu će bh. književnost tretirati istodobno i kao jedinstvenu književnu cjelinu, ali i kao književni sistem *jedinstva u razlikama* što ga čine nacionalne književnosti: bošnjačka, hrvatska, srpska, jevrejska itd.

U književnohistorijskoj sistematizaciji romana u BiH izdvajaju se dvije temeljene poetičke cjeline. Prva je roman nastajao u duhu poetike modernizma, gdje je ovaj pojava hibridan u onoj mjeri u kojoj ga čine različiti modernistički *izmi* (*socrealizam, neoavangardizam, neosimbolizam, egzistencijalizam, neonadrealizam* itd.). Drugu, pak, cjelinu čini roman nastajao u duhu postmoderne poetike sa *postizmima* koji je sačinjavaju (postmodernizam, kritički mimetizam, osjeilni realizam i nova osjačajnost).

Ovakva književnohistorijska sistematizacija omogućuje utvrđivanje temeljenih modela književne prakse. U BiH su to tri osnovna makromodela u modernizmu: *prosvjetiteljski, artistički, semiotički*. Postmoderni period obilježava model književnog pluralizma. Iz ovakvih modela moguće je izvesti različite oblike sistematizacije romana.

Književnohistorijska sistemazacija ponuđena ovdje prati smjenu roameskih modela od *simplificiranog mimetičkog*, preko *složenijih tipova mimetičkog modela romana*, a potom *egzistencijalističkog roman sa polimodalnom romanesknom situacijom, modela romana difuzne strukture, fantastičkog romanesknog modela, žanrovskog, novohistorijskog* i na koncu *teorijskog romana*. Ona polazi od moldetaivne strukture kooju je ponudio Cvjetko Milanja u knjizi *Hrvatski roman 1945-1990*, ali je u znatnoj mjeri inovira i proširuje.

Na ovakvoj osnovi gradi se tzv. rasredištna književnohistorijska slika romana, gdje se u osnovi prati određenje romana kao protejskog žanra. Promjenjivost romana stoga se može pratiti s obzirom na njegovo oslanjane na makropoetičke modele modernizma i postmoderne, potom na promjene u samoj strukturi pripovjedanja, u odnosu romana prema različitim kontekstima, pa u promjenama romana kao društveno simboličkog čina itd.

U takvoj rasredištenosti književnohistorijske slike, kada se književnohistorijska aparatura u kombiniranju sa teorijskom i kritičkom približi književnoj parksi utvrđuju se različite tačke promjene i geneze romaneskne prakse u BiH. Prva je vezena za promoviranje romanesknog junaka kao ideološkog reprezentanta, gdje junak herojskog ratnog iskustva dolazi kao ideološka funkcija s ciljem doslovnog reprezentiranja komunističke ideološke dogem. Drugu tačku označava uvođenju tzv. junaka negativnog iskustva koji iz humorne perspektive motri svoju društvenu situaciju i kritički se odnosi spram političke prakse južnoslavenskog socijalizma. Tu tačku obilježavaju romani Derviša Sušića, prije svega *Ja Danilo*. Treća tačka jeste uvođenje junaka apsurdnog iskustva, gdje su prvi plan uz Andrićevu *Prokletu avliju* izbijaju romani Meše Selimovića, a potom Vitomira Lukića itd. Naredna tačka jeste uvođenje junaka koji djeluje iz perspektive *književne književnosti*, (romani Mirka Kovača, Irfana Horozovića, Dževada Karahasana, Tvrтка Kulenovića) da bi petu tačku obilježio junak koji svjedoči iz perspektive

bosanskohercegovačkog ratnog kaosa (romani Tvrтка Kulenovića, Josipa Mlakića, Zdenka Lešića, Vlade Mrkića, Ivice Đikića, Andreja Nikolaidisa itd).

U ovakvoj sistematizaciji, određivanju modelativne i tipološke strukture romana u BiH otvara se mogućnost da se ovaj žanr čita kao slojevit književni sistem.

Tematske cjeline:

1. Dominantni modeli književne prakse u BiH od 1945. do 2005. i odnos romana prema njima
2. Mogućnosti peridozacije – modernistički i postmoderni roman u BiH
3. Teorijska i književnohistorijska određenja modelativne i tipološke strukture savremenog romana u BiH
4. Simplificirani mimetički model romana (Memoarski, ideologijski i historijsko-ideologijski roman)
5. Andrićevi romani *Na Drini ćuprija* i *Travnička hronika* naspram poetike socrealizma i u kontekstu modernističkog romana
6. Složeniji tipovi simplificiranog mimetičkog modela romana (Društveni i redefinirani historijski roman)
7. Polimodalna situacija egzistencijalističkog romana
8. Model romana difuzne strukture
9. Fantastički romaneskni model
10. Žanrovski roman
11. Teorijski roman
12. Poetika svjedočenja u romanu sa ratnom temom
13. Roman kritičkog mimetizma, osjetilnog realizma i nove osjećajnosti

Pisci i djela:

1. Ivo Andrić: *Na Drini ćuprija, Travnička hronika, Prokleta avlija, Gospođica*
2. Meša Selimović: *Magla i mjesečina, Tišine, Derviš i smrt, Krug*
3. Derviš Sušić: *Ja, Danilo, Danilo u stavu mirno, Uhode, Hodža Strah, Nevakat, Žestine*
4. Ćamil Sijarić: *Bihorci, Kuću kućom čine lastavice, Konak, Raška zemlja rascija, Moj kovačka bitka*
5. Branko Ćopić: *Gluvi barut, Prolom*
6. Milan Mučibabić: *Kamen i pepeo*
7. Nedžad Ibrišimović: *Ugursuz, Karabeg, Braća i veziri*
8. Vitomir Lukić: *Album, Hodnici svijetloga praha*
9. Skender Kulenović: *Ponornica*
10. Alija Isaković: *Pobuna materije*
11. Bisera Alikadić: *Larva, Krug*
12. Jasmina Musabegović: *Skretnice, Most*
13. Ivan Lovrenović: *Putavanje Ivana Frane Jukića, Liber memorabilium*
14. Irfan Horozović: *Kalfa, Rea, Sličan Čovjek, Nepoznati berlinski prolaznik, Imotski kadija, Filmofil, William Shakespeare u Dar es Salamu,*
15. Tvrтка Kulenović: *Kasino, Čovekova porodica, Istorija bolesti, Jesenja violina*
16. Mirko Kovač: *Gubilište, Moja sestra Elida, Ruganje s dušom, Vrata od utrobe, Uvod u drugi život, Kristalne rešetke*
17. Marko Vešović: *Rodonačelnik*
18. Dževad Karahasan: *Istočni diwan, Šahrijarov prsten, Sara i Serafina*

19. Vlado Mrkić: *Istočno od Zapada*
20. Vladimir Pištalo: *Milenijum u Beogradu*
21. Alma Lazarevska: *U znaku Ruže*
22. Jasna Šamić: *Mrz i pepeo, Soba s pogledom na okean, Bosanski paviljon*
23. Stevan Tontić: *Tvoje srce zeko*
24. Nura Bazdulj Hubijar: *Baš mi je žao, Okrutnosti raja, Ljubav je sihirbaz, babo, Naše, međutim, je rat*
25. Miljenko Jergović: *Dvori od oraha, Buic Rivera,*
26. Josip Mlakić: *Kad magle stanu, Živi i mrtvi*
27. Nenad Veličković: *Konačari, Sahib*
28. Zdenko Lešić: *Sarajevski tabloid, Knjiga o Tari*
29. Goran Samardžić: *Šumski duh*
30. Veselin Gatalo: SFOR
31. Asmir Kujović: *Ko je zgazio gospođu Mjesec*
32. Muhamrem Bazdulj: *Koncert, Đaur i Zulejha*
33. Aleksandar Hemon: *Čovjek niotkud*
34. Andrej Nikolaidis: *Oni, Mimezis*
35. Mustafa Zvizdić: *Muzika zidnih satova*
36. Ivica Đikić: *Cirkus Columbia*

Literatura:

1. Agić, N., *Generativna poetika i generativna teorija pripovijedanja*, Centar za kulturu i obrazovanje, Tešanj, 2000.
2. Alberes, R. M., *Historija romana*, Svjetlost, Sarajevo, 1967.
3. Andrić, I., *Istorija i legenda*, Svjetlost, Mladost, Oslobođenje, Sarajevo-Zagreb, 1997.
4. Auerbah, E., *Mimezis*, Nolit, Beograd, 1978.
5. Baba, H., *Smeštanje kulture*, Beogradski krug, Beograd, 2004.
6. Bahtin, M., *Problemi poetike Dostojevskog*, Nolit, Beograd, 1978.; *O romanu*, Nolit, Beograd, 1989.; *Autor i junak u estetskoj aktivnosti*, Bratstvo-Jedinstvo, N. Sad. 1991.
7. Begić, M., *Raskršća I-V*, Veselin Masleša-Svjetlost, Sarajevo, 1987.
8. Biti, V. *Pojmovnik suvremen književne teorije*, Matica hrvatska, Zagreb, 1997.; *Suvremena teorija pripovijedanja*, Globus, Zagreb, 1991.; *Upletanje nerečenog*, Matica hrvatska, 1994.;
9. Duraković, E., *Bošnjačka književnost u književnoj kritici*, knj. IV, Alef, Sarajevo, 1998.
10. Đuričković, D., *Roman 1945-1980*, Institut za književnost – Svjetlost, Sarajevo, 1991.
11. Edel, L., *Psihološki roman*, Kultura, Beograd, 1962.
12. Eagleton, T., *Iluzije postmodernizma*, Svetovi, N. Sad, 1997.
13. Epštejn, M., *Postmodernizam*, Zpiter, Beograd, 2000.
14. Flaker, A., *Proza u trapericama*, Liber, Zagreb, 1980.
15. Hačion, L., *Poetika postmodernizma*, Beograd, 1999.
16. Harrs, L. *Pukovnik igra školice*, BIGZ, Beograd, 1980.
17. *Intertekstualnost & intermedijalnost*, zbornik radova, Zavod za znanost o književnosti, Zagreb, 1988.
18. *Istorijski roman*, zbornik radova, Institut za književnost i umetnost-Institut za književnost, Beograd-Sarajevo, 1996.

19. Kapidžić-Osmanagić, H., *Sarajevo, Sarajevo...* PEN centar, Sarajevo, 1999.
20. Karahasan, Dž., *O jeziku i strahu*, Veselin Masleša, Sarajevo, 1986.; *Dosadna razmatranja*, Durieux, Zagreb, 1998.
21. Kazaz, E., *Morfologija palimpsesta*, Centar za kulturu i obrazovanje, Tešanj, 1999.; *Bošnjački roman XX vijeka*, Naklada Zoro, Sarajevo-Zagreb, 2004.
22. Kiš, D., *Život, literatura*, Svjetlost, Sarajevo, 1990.; *Homo poeticus*, Svjetlost, Sarajevo, 1990.; *Čas anatomije*, Svjetlost, Sarajevo, 1990.; *Skladište*, Centar za mir, Sarajevo 1998.
23. Kordić, R. *Postmodernističko pripovedanje*, Prosveta, Beograd, 1988.
24. Kovač, N., *Roman, istorija, politika*, Veselin Masleša, Sarajevo, 1988.
25. Kulenović, T., *Rezime*, MCM, Sarajevo, 1995.
26. Kundera, M., *Umjetnost romana*, Veselin Masleša-Svjetlost, Sarajevo, 1990.; *Iznevereni testamenti*, Prosveta, Beograd, 1995.
27. Lasić, S., *Poetika kriminalističkog romana*, Liber, Zagreb, 1973., *Problemi narativne strukture*, Liber, Zagreb, 1977.
28. Lešić, Z., *Književnost i njena historija*, Veselin Masleša, Sarajevo, 1985., *Pripovjedači*, Veselin Masleša, Sarajevo, 1988.
29. Lodge, D., *Načini modernog pisanja*, Globus-Stvarnost, Zagreb, 1988.
30. Lukač, G., *Istorijski roman*, Kultura, Beograd, 1958.; *Teorija romana*, Veselin Masleša-Svjetlost, Sarajevo, 1990.
31. Lusi, Nj., *Postmodernistička teorija književnosti*, Svetovi, N. Sad, 1999.
32. Milanja, C., *Slijepa pjege postmoderne*, SGI, Zagreb, 1991.; *Hrvatski roman 1945-1990.*, Zvod za znanost o književnosti, Zagreb, 1996.
33. Oraić-Tolić D., *Paradigme 20. stoljeća, avangarda i postmoderna*, Zavod za znanost o književnosti, Zagreb, 1996.
34. Pantić, M., *Aleksandrijski sindrom*, Prosveta, Beograd, 1987.
35. Pejović, D., *Sistem i egzistencija*, Zora, Zagreb, 1970.
36. Peleš, G., *Priča i značenje*, Naprijed, Zagreb, 1989.; *Tumačenje romana*, Artresor, Zagreb, 1999.
37. *Postmoderna ili borba za budućnost*, zbornik radova, AC, Zagreb, 1993.
38. Ribnikar, V., *Mogućnosti čitanja*, Prosveta, Beograd, 1986.
39. Said, W.E., *Orijentalizam*, Svjetlost, Sarajevo, 1999., *Kultura i imperijalizam*, Beograd, 2003.
40. Selimović, M., *Pisci, mišljenja i razgovori*, BIGZ-Svjetlost, Beograd - Sarajevo, 1990.
41. Solar, M., *Moderna teorija romana*, Nolit, Beograd, 1979.; *Mit o avangardi i mit o dekadenciji*, Nolit, Beograd, 1985., *Teorija proze*, SNL, Zagreb, 1989.; *Laka i teška književnost*, MH, Zagreb, 1995.
42. Šuvaković, M., *Postmoderna*, Narodna knjiga, Beograd, 1995.
43. Todorova, M., *Imaginarni Balkan*, XX vek, Beograd, 1999.
44. Vahtel, E. B., *Stavranje nacije, razaranje nacije*, Stubovi kulture, Beograd, 2001.
45. Žmegač, V., *Povijesna poetika romana*, GZH, 1991.

Doc. dr. Nihad Agić

Postklasična naratologija (25 sati)

Predmet postklasičnih ili novih naratologija uključuje ova područja istraživanja:

- (1) feministička naratologija
- (2) kulturnopovijesna naratologija
- (3) interkulturalna naratologija
- (4) Go-between: postkolonijalne teorije pripovijedanja
- (5) naratologija i possible-worlds theory
- (6) kognitivna i «prirodna» naratologija
- (7) postmoderna i poststrukturalistička (dekonstrukcijska) naratologija

Uz ove naratologije, koje su u opoziciji prema kanoniziranoj strukturalističkoj naratologiji, postoje i tzv. transgeneričke, intermedijalne i interdisciplinarne postavke u teoriji pripovijedanja, od kojih su najzanimljivije sljedeće:

- (1) filmska naratologija
- (2) intermedijalna i plurimedijalna teorija pripovijedanja / narativnost u književnosti, likovnoj umjetnosti i muzici, te pripovijedanje u comicsu /
- (3) Cyberage-naratologija
- (4) drama i naratologija, lirika i naratologija

Sekundarna literatura:

1. Currie, Mark: »Postmodern Narrative Theory», London, 1998.
2. Fludernik, Monika: »Towards a ,Natural, Narratology», London, 1996.
3. Gibson, Andrew: »Towards a Postmodern Theory of Narrative», Edinburgh, 1996.
4. Lanser, Susan: »Fictions of Authority: Women Writers and Narrative Voice», Ithaca, 1992.
5. Ansgar Nuenning/Vera Nuenning »Neue Ansätze in der Erzähltheorie», WVT, Trier, 4-5, 2002.
6. Richardson, Brian: »Recent Concepts of Narrative and the Narratives Theory», u: Style, 34.2: 168-175.
7. van Peer, Willie & Seymour Chatman : »New Perspectives on Narrative Perspective», Albany, 2001.

Prof. dr. Tvrтко Kulenović

Književnost i pamćenje (25 sati)

- 1. Razlozi:** američki filozof George Santayana napisao je da oni koji ne pamte historiju dolaze u situaciju da im se ona ponovi. Međutim, stara latinska izreka *Historia magistra vitae est*, historija je učiteljica života, pokazala se netačna: kad se o bitnim ljudskim stvarima radi, o životu i smrti, pravdi i nepravdi, zločinu i kazni, zločincu i žrtvi, sreći i patnji, historija nije nikoga ničem naučila. Književnost se, međutim, kroz čitavu svoju historiju, upravo tim bitnim ljudskim stvarima bavila, pa izgleda očigledno da je upravo ona u stanju na relevantan način ukazati na veze i odnose, sličnosti i suprotnosti između historije i pamćenja, jer i historija i pamćenje njoj prirodno pripadaju, njeni su aspekti i elementi od pamtivijeka.
- 2. Prvobitna situacija.** Rana historija nije se bitno razlikovala od književnosti i od pamćenja: sve se preplitalo na jedinstvenom, a sarolikom pristupu i postupku koji je na vlastiti način obuhvaćao i istraživao čovjekov univerzum. Ova situacija sadrži elemente budućih razdvajanja, ali i analogije sa najnovijim modernim i postmodernim shvatanjima. *Herodot: Istorija. Homer: Ilijada.*
- 3. Izvanevropske civilizacije.** U izvanevropskim civilizacijama sve do najnovijih vremena nije došlo do odvajanja književnosti i pamćenja od historije. Ta situacija ukazuje na relativnost evropske paradigme i eventualno doprinosi postmodernim idejama o novom spajanju. *Abdul Hamid Lahauri: Zidanje Taj Mahala.*
- 4. Književnost i historija.** U okviru evropskog civilizacijskog modela historija se konsolidovala kao naučna disciplina koja se bavi krupnim i općim problemima, “historijskim događajima”, zapostavljajući pitanje ljudske sudbine koje je osnovno pitanje dobre književnosti još od pamtivijeka. Tanka veza između historije i književnosti održala se u okviru historijskog romana koji je po logici stvari morao postati inferiorna književna vrsta, među svim vrstama najudaljenija od osnovnog stuba književnosti, od poezije. *Ep o Gilgamesu. Henrik Sienkiewicz: Pan Volodiovski. August Šenoa: Seljačka buna.*
- 5. Književnost i pamćenje.** Pamćenje je oduvijek bilo jedan od prirodnih temelja književnosti i čvrsta veza koja između njih postoji nije se nikada kidala.

Pamćenje se uspostavlja kao “historija ododzd” koja se bavi istim događajima kao i “historija odozgo”, ali ih uvijek posmatra iz ljudske perspektive koja je osnovna perspektiva književnosti. Djela koja se eksplicitno i doslovno na pamćenju zasnivaju često spadaju u reprezentativnu književnost svojih epoha. *Augustin: Ispovijesti. Jean-Jacques Rousseau: Ispovijesti. Andre Malraux: Antimemoari. Arthur Koestler: Dijalog sa smrću. Nadežda Mandeljštam: Strah i nada.*

6. **Trijumf književnosti pamćenja:** *U potrazi za izgubljenim vremenom, Marcela Proust.*, Život kao pamćenje. Prošlost kao sadašnjost. Bergsonov “svijet kao memorija”. Radost pamćenja. Proustovi sljedbenici i poštovaoci.
7. **Književnost pamćenja u južnoslavenskim književnostima.** *Danilo Kiš: Bašta, pepeo.* Proustova prošlost kao radost i Kišova prošlost kao tuga.
8. **Bosansko-hercegovačka književnost iz rata i u ratu.** Dokumentarno i memorijalno i njihovo međusobno ispreplitanje. *Tausend und eine Nacht, sarajevske price. Elma Sofić: Pisma. Marko Vešović: Smrt je majstor iz Srbije. Tvrтко Kulenović: Istorija bolesti.*

Lektira:

Sv. Augustin: Ispovijesti.
J.J.Rousseau: Ispovijest.
A.Marlaux: Antimemoari.
A.Koestler: Dijalog sa smrću.
M. Proust: U potrazi za izgubljenim vremenom
D. Kiš: Bašta pepeo
E. Sofić: Pisma
M. Vešović: Smrt je majstor iz Srbije
T. Kulenović: Istorija bolesti

Literatura:

1. H.D.F. Kito: *Grci*. Novi Sad. 1963;
2. Alfred Veber: *Tragično i istorija*. Novi Sad 1987;
3. Johan Huizinga: *Homo ludens*. Zagreb, 1975;
4. Smilja Tartalja: *Skriveni krug, obnova ciklizma u filozofiji istorije*. Beograd, 1976;
5. Francis Fukayama: *The End of History and the Last Man*. New York, 1992;
6. Džavaharlal Nehru: *Otkriće Indije*. Beograd, 1965;

7. Vladimir Devidé: "Odrazi iverja povijesti" u *Japan, poezija i zbilja*. Zagreb, 1987;
8. Arthur Koestler: *The Lotus and the Robot*. New York, 1966;
9. Anri Bergson: *Ogled o neposrednim činjenicama svesti*. Beograd 1978;
10. Claude Maurillac: *L'Alliterature contemporaine*. Paris, 1969;
11. Stewart Hampshire: *Innocence and Experience*. Cambridge Mass. 1989;
12. R. M. Alberes: *Istorija modernog romana*. Sarajevo 1957;
13. Alain de Botton: *How Proust Can Change Your Life*. New York, 1997;
14. Nikola Kovac: *Upitna misao*. Beigrad, 1985;
15. Tvrtko Kulenović o Danilu Kišu, *Lektira, Lektira II, Lektira III, Rezime*, Sarajevo 1976, 1985, 1989. 1995;
16. P. Fussel: *The Great War and Modern Memory*. New York 1975;
17. Elie Wiesel: *From the Kingdom of Memory*. New York 1990;
18. Zdenko Lešić (ur.): *Children of Atlantis, Voices from Former Yugoslavia*. Budapest 1995;

Prof. dr. Marina Katnić-Bakaršić

Diskursna stilistika (25 sati)

Predmet *diskursna stilistika* koncipiran je tako da pruži najvažnije informacije o stanju u savremenoj stilistici, koju karakterizira orijentacija na kontekst i interpretativne modele. Takva stilistika proučava se u okviru relativno mlade krosdiscipline koja se naziva *diskursne studije* i komprimira teoriju i analizu teksta i govora u praktično svim humanističkim disciplinama, od socijalne semiotike, preko naratologije do kritičke lingvistike. Uvodna predavanja stoga će biti posvećena smještanju diskursne stilistike u kontekst diskursnih studija, što predstavlja potpunu novinu u našoj univerzitetskoj praksi. Diskursna stilistika pokazuje da svaki tekst omogućava različita čitanja, a da su značenja višestruka i uvijek rezultat pregovaranja pozicija autora, teksta i čitatelja / recipijenta/ interpretatora. Predmet predviđa upoznavanje sa različitim modelima teksta i diskursa, te sa osnovnim rezultatima diskursne analize i kritičke lingvistike koji su neophodni u diskursnostilističkoj interpretaciji. Osnovni tematski krugovi jesu sljedeći:

- a) stilistika diskursa koja je bazirana na diskurs-analizi i konverzacijskoj analizi;
- b) diskursna stilistika kao tipologija diskursa;
- c) pragmatička stilistika;
- c) kognitivna stilistika;
- d) kritička diskursna stilistika, koja proučava diskurse kao moć/znanje (uporedi npr. značaj akademskog diskursa u savremenoj stilistici i diskursnim studijama uopće); ovdje su situirane i neke posebne škole – npr. feministička ili politička stilistika.

Teorijski aspekt praćen je i konkretnom analizom i interpretacijom različitih tipova teksta i diskursa, kako književnih tako i neknjiževnih, uključujući i multimedijalne. Predviđeno je da polaznici pripremaju teorijske i analitičko-interpretativne radove, te da se na časovima diskutira o pojedinim temama ili pak da se analiziraju pojedini tipovi, podtipovi diskursa i konkretni tekstovi.

Literatura:

- Katnić-Bakaršić M. (2003) *Stilistika dramskog diskursa*. Zenica: Vrijeme.
- Katnić-Bakaršić M. (2003) *Stilistika diskursa kao kontekstualizirana stilistika*. *Fluminensia*, god. 15(2003), br. 2, Rijeka. Str. 37-48.
- Kovačević, M., Badurina, L. (2001) *Raslojavanje jezične stvarnosti*. Rijeka: Izdavački centar Rijeka.
- Kovačević, M. (2002) *Diskursnoteorijski i diskursnoanalitički okviri stilistike*. U: *Važno je imati stila*. Zbornik. Ur. K. Bagić. Zagreb: Disput. Str. 117-130.
- van Dijk, T.A. (ed.) (1997) *Discourse as Social Interaction*. *Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction*. Vol.2. London, New Delhi: SAGE Publication.

Weber, J. J. (ur.) (1996) *The Stylistics Reader: From Roman Jakobson to the Present*. London, New York, Sydney, Auckland : Arnold.

Napomena: Uz ovu osnovnu literaturu pojedine teme zahtijevat će uvođenje dodatne literature.

Prof. dr. Muhamed Dželilović

Tragično iskustvo i tragička forma (25 sati)

Sadržaj kolegija:

I Tragično iskustvo kod starih Grka

- ishodište tragičnog iskustva u doba apsoluta bitka
- Homerov književni univerzum i fragmenti predsokratovskih mislilaca
- agonalno duhovno utemeljenje, prosvjetiteljski racionalizam, sukob i napetost

II Forma helenske tragedije i tragično iskustvo

- herojski mit i satirska maska
- zatvoreno tragičko viđenje svijeta
- zatvoreni tragički konflikt
- zatvorena tragička situacija
- tragičko viđenje svijeta kao (ipak) dopuštanje izmirenja
- tragička greška i tragička krivica

III Pet Elektri i tri Filokteta

- antička tragedija, moderna drama i «postdramski» teatar
- arhitekst – prototekst – tekst

Tragično iskustvo svijeta našlo je u kulturi starih Grka optimalnu formu, jedinstven i neponovljiv dramski oblik – tragediju. Tip tragičnog iskustva, koje će kasnije popuniti prazninu tragičke maske, ima svoje ishodište u ranom poimanju svijeta i čovjeka, u slici koju nalazimo u književnom djelu Homera – «oca tragedije» i ranih mislilaca prirode. Cilj prvog dijela ovog kursa je razmatranje temeljnih ishodišta tragičnog iskustva svijeta. Drugi dio obuhvata put kojim je rani grčki duh došao do forme tragedije i njenih temeljnih strukturnih i idejnih karakteristika. «Čudo grčke tragedije», bilo je i ostalo trajna inspiracija dramskim i teatarskim umjetnicima sve do savremenog «postdramskog» teatra, pa bi treći dio kursa obuhvatio razmatranje nekoliko najznačajnijih modernih dramskih i teatarskih obrada mitskih saga o Elektri i Filoktetu i njihovih dramskih obrada u djelima starogrčkih tragičara.

OSNOVNA LITERATURA:

Homer:»Ilijada» i «Odiseja»

Eshilove tragedije

Sofoklove tragedije

Euripidove tragedije

Anaksimandrov fragment

Heraklitivi fragmenti

Aristotelova «Poetika» i «Etika»

Mit o Elektri u djelima Eshila, Sofokla, Euripida, O'Nilu i Kiša

Mit o Filoktetu u djelima Sofokla, Žida i Milera

Sva kritička literatura vezana za navedene teme – po dogovoru sa studentima.

Prof. dr. Dževad Karahasan

Faust i Don Juan – temeljni mitovi moderne (25 sati)

I

1. Pojam i osobina mita
2. Mit kao povijest nastanka
3. Mit kao forma tumačenja svijeta i posredovanja smisla

II

1. Osvit Moderne – pobuna protiv Boga i "obogotvorenje čovjeka"
2. «Prevrednovanje svih vrijednosti» (staro-novo, pokret-mir, grijeh-dobro djelo, prisutnost-odsutnost)

III

1. Motiv Don Juana
2. Don Juan kao pobunjenik i kao prototip "palog anđela" –Miltonov Lucifer i Don Juan
3. Don Juana kao senzualist – epikurejstvo i hedonizam
4. Don Juana kao Playboy
5. 5. Don Juan i historija – Casanova

IV

1. Motiv Fausta
2. Faust i žudnja za apsolutnim
3. Faust i alkemija
4. Faust i «prevrednovanje svih vrijednosti» - od prokletnika do spasioca, od smrti duše do doslovne besmrtnosti (vječno podmlađivanje)
5. Faust i historija – Paracelsus, Agrippa von Nettesheim

V Moderna slika čovjeka

Cilj teme:

Preciznije i jasnije od svih drugih kulturnih formi, književnost izražava sliku čovjeka koji dominira u jednoj epohi. U književnosti se reflektuje filozofija i ekonomija, religija i egzaktne nauke, barem onoliko koliko one sudjeluju u oblikovanju čovjekovog svakodnevnog života, tako da se upravo u književnosti može najpreciznije iščitati i razumijeti kako svaka od njih vodi čovjeka i kako se u kulturi jedne epohe te pojedinačne slike međusobno usklađuju, dopunjuju, komentiraju u objedinjuju u relativnu društvenu cjelinu. Na primjeru dva književna motiva, vjerovatno najviše obrađivana i i sigurno najutjecajnija književna motiva modernog doba, ovaj kurs treba pokazati i komentirati to reflektiranje duha jedne epohe u književnosti, formulirajući ujedno sliku čovjeka u epohi koja se upravo okončala.

Literatura:

- a. književna djela
DON JUAN
Tirso de Molina, Seviljski zavodnik i kameni gost

Moliere, Don Juan
George Gordon Byron, Don Juan
Oeden von Horvart, Don Juan se vraća iz rata
E.A.T.Hoffmann, Don Juan
M. Frisch ili J. Anouilh, Don Juan

FAUST
Cristopher Marlowe, Doktor Faustus
G.E. Lessin, D.Faust
J.W. Goethe, Faust
Thomas Mann, Doktor Faustus
Mihail Bulgakov, Majstor i Margarita

b. sekundarna literatura

L.Weinstein, The Methamorphoses of Don Juan, Standford, 1958.
Ernest Bloch, Princip nade, Zagreb,
J.B.Russel, Mephistopeles, The Devil in the Modern World, Ithaca-London, 1986.
W,Wunderlich, Literarische Symbolfiguren, Bern-Stuttgart, 1985.
h.C. Binswanger, Geld und Magie, Stuttgart, 1985.
George Lukacs, Faust und Faustus, Hamburg, 1968.
Dževad Karahasan, Dnevnik Melankolije, Zenica, 2004.

Doc. dr. Marko Vešović

«Maksimalizam» i «minimalizam» u poeziji (25 sati)

Nedavno je sarajevski profesor Zvonko Radeljković na naš jezik preveo «Pustu zemlju» T. S. Eliota. Prije njegovog, bila su napravljena već četiri prevoda, što nije slučajno: ovo djelo je nastalo na temelju najviših umjetničkih zahtjeva koje jedan pjesnik može sebi postaviti, stoga je dobro što će nas je, u doba pobjede pjesničkog minimalizma, kako izgleda, na svim frontovima, bar na tren postidjela ova maksimalistička poezija. A to znači da Eliota doživljavamo, prvo, kao velikog majstora, a potom kao pjesnika cijele jedne civilizacije, pjesnika čovjekove duhovne sudbine u savremenom svijetu, ali i kao pjesnika ljudskog smisla ili besmisla istorije uopšte.

Eliot, razumije se, nije jedini: mogli smo, kao jednako podesan primjer, navesti Valerija, ili Jejtisa, ili Rilkea, ili bilo koga od onih koji su, kako reče poljski pjesnik Zbignjev Herbert, «znali tajnu / zakljinjanja riječi forme otporne na dejstvo vremena / bez čega nema fraze dostojne pamćenja a govor je kao pijesak».

Iako maksimalizam nije savim iščezao iz poezije, nema sumnje da u savremenom pjesništvu preteže minimalistička praksa koja od našeg vremena, ako nije napravila, na najboljem je putu da napravi vrijeme dobrih i malih pjesnika. Ta praksa sastoji se u sljedećem: autor piše pjesmu tako što odbija da piše pjesmu. Tačnije, nastoji pokazati: bez čega sve može pjesma a da i dalje ostane pjesma, ne pitajući se pri tom: kakva? Minimalizam, reklo bi se, znači prećutno pristajanje na nestanak poezije, o kojem se sve češće, i sa sve više razloga govori, čak taj nestanak pomaže i ubrzava, jer, ako se ono što saopštava «minimalistička» pjesma može jednako uspješno kazati i u prozi, onda zbilja nema nikakvog razloga da tekstovi isjeckani na retke nejednake dužine i dalje postoje.

Naravno, izuzimamo primjere prividnog «minimalizma» koji oploduje poeziju, širi njene mogućnosti, a koji je posljedica toga što je autor stavio «prigušivač» na pjesnička sredstva, stoga, čim malo «zagrebemo» ispod površine pjesme, uviđamo da se radi tekstu čija je struktura kudikamo složenija no što se sprva čini.

Ukratko, kurs o maksimalizmu i minimalizmu u poeziji trebalo bi da se pozabavi traženjem odgovora na pitanje već pomenutog Herberta: je li, i u kojoj mjeri je, u poeziji, može nekažnjeno posve odustati od onog jezičkog i stilskog «ceremonijala» na kojem se drži poezija mnogih najvećih pjesnika dvadesetog vijeka, to jest, je li, i u kojoj mjeri je u poeziji «vrijedno snižavati sveti jezik / do buncanja s tribine ili pjene novina».

Ispit se sastoji iz pismenog i usmenog dijela.

LEKTIRA

1. *Antologija svjetske lirike*, Naprijed, Zagreb, 1965.
2. *Antologija hrvatske poezije*, Zora, Zagreb, 1966.
3. Miodrag Pavlović: *Antologija srpskog pesništva*, SKZ, Beograd, 1969.
4. Enes Duraković: *Muslimanska poezija XX vijeka*, Svjetlost, Sarajevo, 1990.
5. *Antologija kineske lirike*, Napredak, Beograd, 1923.
6. Vladimir Devide: *Japanska haiku poezija*, Liber, Zagreb, 1976.
7. Macuo Bašo: *Vetar sa Fudžijame*, Glas, Banja Luka, 1989
8. Sulejman Grozdanić: *Stara arapska poezija*, Svjetlost, Sarajevo, 1971.
9. Fehim Barjaktarević: *Iz persijske poezije*, Izdavački zavod Jugoslavija, Beograd, 1971.
10. *Četiri persijska pjesnika*, Svjetlost, Sarajevo, 1996.
11. Esad Duraković. *Poezija arapskog istoka 20. vijeka*, Bosanska knjiga, Sarajevo, 1994.

Spisak pjesničkih knjiga iz kojih će biti odabirane pjesme za analizu:

12. Tin Ujević: *Pjesme i pjesničke proze*, Zora-Matica Hrvatska, Zagreb, 1970.
13. Ivan Slamnig: *Sabrane pjesme*, GZH, Zagreb, 1990
14. Skender Kulenović: *Poeme i soneti*, Svjetlost, Sarajevo, 1988.
15. Mak Dizdar: *Kameni spavač*, Svjetlost, Sarajevo, 1988.
16. Vladislav Petković Dis: *Utopljene duše*, Beograd, 1911.
17. Rastko Petrović: *Sabrane pesme*, SKZ, Beograd, 1989.
18. Šarl Bodler: *Cveće zla*, Narodna knjiga, Beograd, 1979.
19. Artir Rembo: *Djelo, I, II*, Grafički zavod Hrvatske, Zagreb, 1982.
20. Emilija Dickinson: *Poezija*, Svjetlost, Sarajevo, 1988.
21. Volt Vitmen: *Vlati trave*, BIGZ, Beograd 1974.
22. Pol Valeri: *Između jutra i plame*, Kultura, Beograd, 1969.
23. Rajner Marija Rilke: *Pjesme*, Zora, Zagreb, 1953.
24. Gotfrid Ben: *Izabrane pesme*, Nolit, Beograd, 1984.
25. Aleksandar Blok: *Prsten života*, BIGZ, Beograd, 1975.
26. Viljem Batler Jets: *Kula*, BIGZ, Beograd, 1978.
27. Tomas Sterns Eliot: *Izabrane pjesme*, Veselin Masleša, Sarajevo, 1963.

28. Gijom Apoliner: *Red i pustolovina*, BIGZ, Beograd, 1974.
29. Konstantin Kavafi: *Sabrane pjesme*, Svjetlost, Sarajevo, 1988
30. Vladimir Majakovski: *Trinaesti apostol*, Mladost, Zagreb, 1982.
31. Boris Pasternak: *Lirika*, Rad, Beograd, 1972.
32. Zbignjev Herbert: *Gospodin Kogito*, Svjetlost, Sarajevo, 1988.
33. Euđenio Montale: *Mediteran*, Centar za društvene djelatnosti omladina, Zagreb, 1973.
34. Federiko Garsija Lorca: *Ciganski romansero*, BIGZ, Beograd, 1977
35. Jorge Luis Borges: *Sabrana djela 1923-1982 (I-VI)* GZH, 1985.
36. Rabindranat Tagore: *Gitandžali*, Prosvjeta, Zagreb, 1985.
37. Halil Džubran: *Prorok*, GZH, Zagreb, 1982.

Kritička literatura:

38. *Umetnost tumačenja poezije*, priredili Dragan Nedeljković i Miodrag Radović, Nolit Beograd, 1979.
39. Emil Štajger: *Umeće tumačenja*, Prosveta, Beograd, 1978.
40. Hugo Friedrich: *Struktura moderne lirike*,
41. S. M. Baura: *Nasleđe simbolizma. Stvaralački eksperiment*, Nolit, Beograd, 1970.
42. T. S. Eliot: *Izabrani tekstovi*, Prosveta, Beograd, 1963.
43. J. M. Lotman: *Struktura umetničkog teksta*, Nolit, Beograd, 1976.
44. Midhat Begić: *Četiri bosanskohercegovačka pjesnika*, Svjetlost, Sarajevo, 1985.
45. Miodrag Pavlović: *Rokovi poezije*, SKZ, Beograd, 1958.
46. Vlatko Pavletić: *Ključ za modernu poeziju*, Globus, Zagreb, 1986.
47. Hatidža Dizdarević Krnjević: *Utva zlatokrila*, Filip Višnjić, Beograd, 1997.
48. *Pojmovnik ruske avangarde (1-8)*, Grafički zavod Hrvatske, Zagreb, 1984

POETIKE ORIJENTALNIH KNJIŽEVNOSTI (25 sati)

Prof. dr. Esad Duraković

Arapska književnost

Prijeislamska arabljanska poetika:

- normativnost "sedam zlatnih oda";
- dihotomija forma-sadržina u prijeislamskoj poeziji;
- poetički dometi filotehničke poezije i utjecaj na kasnije stvaralaštvo.

Odnos Kur'ana prema poeziji:

- kur'anska osuda pjesništva;
- književne vrijednosti Kur'ana u nadgradnji zatečene književne tradicije.

Normativni karakter arapske srednjovjekovne poetike:

- tradicija i tradicionalizam;
- poimanje umjetničke originalnosti.

Renesansni poetički obrat ili konstituiranje "deduktivne" poetike:

- poetički postulati mahdžera: poimanje imaginacije; individualitet književnog umjetničkog djela; umjetnička iskrenost.

Literatura:

1. `Izz al-Din Isma`il, *Al-Usus al-\`amaliyya fi al-naqd al-adabi*, s. 1., 1974.
2. Abu al-Qasim al-Šabbi: *Al-Kayal al-ši`ri `inda al-`Arab*, Tunis, 1983.
3. Šawqi Dif: *Fusul fi al-ši`r wa naqdih*, Kairo, 1977.
4. Von Grunbaum, Gustave E.: *A Tenth Century Document of Arabic Literary Theory and Criticism*, The University of Chicago Press, 1950.
5. Nicholson, Reynold A.: *A Literary History of the Arabs*, Cambridge University Press, 1979.
6. Fil`štinskij, I. M.: *Arabskaja literatura v srednie veka*, Moskva, 1977.
7. Krymskij, A. E.: *Istorija novoj arabskoj literatury - XIX-načalo XX veka*, Moskva, 1971.
8. Grozdanić, Sulejman: *Na horizontima arapske književnosti*, Sarajevo, 1975.
9. Duraković, Esad: *Poetika arapske književnosti u SAD - prožimanje književnih tradicija*, Sarajevo, 1997.

Prof. dr. Fehim Nametak

Turska književnost

1) Klasična turska (osmanska) književnost XIV – XVIII stoljeća

2) Poezija islamskog perioda turske književnosti

- a) poetski oblici divanske književnosti (bejit - gazel - kasida - rubajja, mesnevija, terdži-i bend, terkib-i bend, musammat);
- b) poetske vrste po sadržaju: fahrije, ode, mersije, munadžati, na'tovi, ilahije, mevludi, miradži;
- c) poetski oblici epske književnosti (destan, manzuma);
- d) poetski oblici trubadurske (ašičke) književnosti (turku šarki, semai, kalenderi). Pjesnici saza.

3) Prozne vrste u turskoj književnosti: komentar, ljetopis, putopis, kronika, medžmue

4) O književnosti u islamskim rukopisima (kodikologija)

Literatura:

1. Safvetbeg Bašagić, Bošnjaci i Hercegovci u islamskoj književnosti, II izd. Sarajevo, 1986.
2. Musa Ćazim Ćatić, Misticizam i utjecaj Perzijanaca na tursko pjesništvo, Sabrana djela II, Tešanj, 1968, str. 87-95.
3. Necla Pekolcay, Islami Turk Edebiyati, Istanbul, 1996.
4. Fehim Nametak, Divanska književnost Bošnjaka, Sarajevo, 1997.
5. Agah Sirri Levend, Divan Edebiyati, III Basim, Istanbul, 1968.
6. Slobodan Ilić, Hurufijski pjesnik Vahdeti Bosnevi i njegov divan, Prilozi za orijentalnu filologiju 38, Sarajevo, 1988, str. 63-95.
7. Fahir Iz, Eski Turk Edebiyatında Nazim, Istanbul, 1967.
8. Iskender Pala, Divan siiri sozlugu, III baski, Ankara, 1995.
9. Marija Djukanović, Rimovana autobiografija Varvari Ali-paše, Beograd, 1968.
10. Hikmet Dizdaroglu, Halk siirinde Turler, Ankara, 1969.
11. Džemal Čehajić, Vidovi stvaranja muslimanskih mistika porijeklom iz Bosne i Hercegovine i drugih krajeva Jugoslavije od XV do XIX vijeka, Godišnjak Instituta za jezik i književnost u Sarajevu, III-IV, Sarajevo, 1975.

Doc. dr. Namir Karahalilović

Perzijska književnost

1. **Književnost na pahlevi jeziku – izvori i utjecaji na orijentalno-islamsku i zapadno-evropsku književnost:**
  - *Knjiga o pravednom Virafu* (Ardavirafname),
  - *Prvo stvaranje* (Bondahešn),
  - *Knjiga o vladarima* (Xodayname)
2. **Firdusijeva *Šahnama*.**
3. **Idejni i estetski aspekti perzijske književnosti klasičnog doba:**
  - Feriduddin Attar
  - Mevlana Dželaluddin Rumi
  - Muslihuddina Sa'di Širazi
  - Hafiz Širazi
  - Abdurrahman Džami
4. **Perzijska književnost – između tradicionalizma i modernizma.**

Literatura:

1. Browne, Edward, *Tarih-e adabijjat-e Iran az Sa'di ta Džami*, Teheran, 1342 (1960).
2. Čehajić, Džemal, "O novijoj perzijskoj književnosti", *Izraz*, IV, Sarajevo, 1966, str. 392-404.
3. Čehajić, Džemal, "Idejni i estetski aspekti persijske književnosti pozno-klasičnog doba (1250-1500)", *Život*, VIII, Sarajevo, 1972, str. 181-195.
4. Džaka, Bećir, *Naša narodna epika i Firdusijeva "Šahnama"*, Sarajevo, 1976.
5. Džaka, Bećir, *Savremena poezija Irana*, Kruševac, 1979,
6. Džaka, Bećir, *Historija perzijske književnosti od nastanka do kraja 15. vijeka*, Sarajevo, 1997.
7. Gigenoux, Philippe, "L'enfer et la paradis d'après les surces pehlevies", *Journal Asiatique*, t. CCLVI, Paris, 1968, fas. 2, p. 219-245.
8. Nirman, Ralph, *The Inscriptions of the Achaemenian Emperors*, Teheran, s.a.
9. Purnamdarijan, Taqi, *Hane'am abrist*, Teheran, 1377 (1998).
10. Purnamdarijan, Taqi, *Dar saje-je aftab*, Teheran, 1380 (2001).
11. Purnamdarijan, Taqi, *Didar ba simorg*, Teheran, 1382 (2003).
12. Purnamdarijan, Taqi, *Gomšode-je lab-e darja*, Teheran, 1382 (2003).
13. Rypka, Yan, *History of iranian literature*, Dordrecht, 1968.
14. Safa, Zabihollah, *Tarih-e adabijjat dar Iran*, I-III, Teheran, 1960-63.
15. Tafazzoli, Ahmad, *Tarih-e adabijjat-e Iran-e piš az eslam*, Teheran, 1376 (1997).
16. Tamimdari, Ahmed, *Istorija perzijske književnosti*, Beograd, 2004.
17. Veljačić, Čedomil – Iveković, Rada, *Indijska i iranska etika*, Sarajevo, 1980.

1001 noć - tradicija i suvremenost (25 sati)

Prof. dr. Esad Duraković

- Postanak Hiljadu i jedne noći na Istoku: bagdadska i egipatska redakcija; kritička izdanja.
- Značaj i mjesto djela u arapskoj književnosti.
- Glavni prijevodi na evropske i južnoslavenske jezike.

Prof. dr. Tvrtko Kulenović

Arapska Andaluzija - Al Andalus - ostavila je duboke i dalekosežne tragove u španskoj kulturi i u likovnoj umjetnosti čak poseban arhitektonski stil - mudejar.

Cervantes nije mogao poznavati "1001 noć" - knjigu, ali je niz godina proveo u zarobljeništvu u Alžiru: mnogi narativni obrti u "Don Kihotu" intenzivno podsjećaju na arapske priče.

Jorge Luis Borges bio je deklarisan obožavalac "1000 noći" i njegovi dodiri s njom su dvostruki i nalaze se u narativnim obrtima, ali i u direktnim esejističkim komentarima.

Prof. dr. Muhamed Dželilović

Cilj ovog ciklusa predavanja bila bi komparativna analiza odnosa između narativne strukture "1000 noći" u širem kontekstu evropske srednjovjekovne i renesansne književnosti i to na više planova.

Komparativna analiza prstenastih naratoloških struktura "1001 noći" i Bokačovog "Dekameronu".

Smisao komponiranja proznih i poetskih elemenata u ova dva djela.

Pojam i literarni izraz "erotskog" u "1001 noći" i evropskoj srednjovjekovnoj i renesansnoj književnoj tradiciji.

Kritička literatura i ostali izvori bit će naknadno dostavljeni.

Prof. dr. Nikola Kovač

***Baudelaire i naslijeđe romantizma
(25 sati)***

Primjeri romantičarske osjećajnosti (Igo, Lamartin, Vinji, Nerval, Mise).
– Bodler: radikalizovanje pjesničkih tema romantizma. – Kozmička vizija romantizma i Bodlerova egzistencijalna drama. – Bodlerov koncept pjesnika i poezije. – Svijet kao antinomija zla i vrijednosti, spleen-a i ideala. – Poezija kao svijest o vrijednostima života i kao himna duhovnom kontinuitetu svijeta. – Bodlerova estetika. – Traganje za ljepotom kao etički ideal. – Bodler kao književni i likovni kritičar. – Bodler kao jedan od začetnika moderne evropske lirike.

Literatura:

Sartre (J.-P.), Baudelaire, 1947.

Peyre (H.), *Connaissance de Baudelaire*, 1951.

Prévost (Jean), Baudelaire, *essai sur l'inspiration et la création poétique*, 1953.

Friedrich (Hugo), Baudelaire (u knjizi *Struktura moderne lirike*), 1969.

Grupa autora, Francuska književnost, knj. III/1, 1981.

Prof. dr. Hanifa Kapidžić-Osmanagić

André Breton i nadrealizam (25 sati)

Kartezijanizam i psihoanaliza. Breton i Freud.	2
Neurolog J. Babinski. Bretonova primjena slobodnih asocijacija u Prvom svjetskom ratu.	1
Breton primjenjuje slobodne asocijacije na sebe:	2
rađanje automatskog teksta	2
Prednadrealizam i dadaizam. Časopis <i>Littérature</i> .	2
Poetika nadrealizma: <i>Manifest nadrealizmai</i> iz 1924.	
Nadrealistička poetska slika. Nadrealizam i roman.	
Pojam čudesnog.	5
Drugi manifest nadrealizma. Politika nadrealizma. Nadrealizam i socijalistički realizam. Raskol u nadrealizmu. Breton i Trocki.	3
Nadrealizam u svijetu: nadrealizam u Evropi. Beogradski nadrealizam kao filijala pariske grupe. Nadrealizam na ostalim kontinentima.	3
Nadrealizam i slikarstvo. Nadrealizam i film.	3
Postnadrealizam kao kontinuitet nadrealizma.	
Postnadrealizam u poeziji Bosne i Hercegovine nakon Drugog svjetskog rata.	4